ÇÖZÜM

VİDEO

unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL
5. SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Erdal KILINÇ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürü*

YAYIN KURULU

Umut Erkin TAŞ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı*
Hayrullah KOLAN- *Araştırma Geliştirme ve Projeler Daire Başkanı*
Dr. Emel ILICAN
Amine CANIDEMİR
Onur ÖZYOL
Ergül ASLAN
Burçin KARABAY
Gizem KÜÇÜKYILMAZ
Davut YURTTAŞ

KİTAP YAZIM KOMİSYONU

Doç. Dr. İbrahim TURAN, *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*
Doç. Dr. Yakup AYAYDIN, *Millî Eğitim Bakanlığı*
Doç. Dr. Mahmut Sami KOYUNCU, *Gazi Üniversitesi*

KATKI SAĞLAYANLAR

Arzu CEYLAN
Aysel ULUSOY
Cumali GÜLER
Erkan İSANMAZ
Ferhat DEMİRCAN
Gülşah HANAYLI
Hakan ULUTAŞ
Hatice Yıldız AYAYDIN
Kamer KARADAĞ
Mehmet Baykal YILMAZ
Muhammed GENÇDAL
Özgür ÖZGÜRAY
Şahin YÖRÜK
Şenay KIRILMIŞ
Tansu GÜLER
Uğur DOĞAN
Ümit KILIÇ

GENEL YAYIN NUMARASI

11251

DİZİ NUMARASI

4058

ISBN

978-625-5024-10-7

Bu yayın, "Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF Türkiye iş birliğinde hazırlanmıştır.

Sunuş

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin kendilerini, yaşadıkları toplumu, çevreyi ve geçmişi anlamlandırmalarına; toplumsal olay ve sorunları farklı bakış açılarıyla incelemelerine; hak, sorumluluk ve demokratik katılım bilinci geliştirmelerine katkı sağlar. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği anlama, mekânsal düşünme, sosyal katılım ve benzeri sosyal bilgiler alan becerilerini merkeze almaktadır. Programda bu alan becerileri; kavramsal beceriler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri, eğilimler ve değerlerle bütüncül biçimde ilişkilendirilmekte; sosyal bilimlerin disiplinler arası yapısının günlük yaşamla bağ kuran, araştırma, sorgulama, kanıta dayalı düşünme ve sorumlu karar vermeyi destekleyen biçimde öğrenme sürecine yansıtılması önemsenmektedir.

5. sınıf programında Birlikte Yaşamak; Evimiz Dünya; Ortak Mirasımız; Yaşayan Demokrasimiz; Hayatımızdaki Ekonomi; Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanları kapsamında toplam 19 öğrenme çıktısı yer almaktadır. Öğrencilerin bu öğrenme alanlarında farklı kaynaklardan bilgi toplamaları ve bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeleri, kanıtları yorumlamaları, karşılaştırma ve çıkarım yapmaları, zaman ve mekân ilişkileri kurmaları, toplumsal sorunlara çözüm üretmeleri, demokratik katılım ve sorumlu karar verme süreçlerini kullanmaları beklenmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan sonucun yanı sıra öğrencinin kullandığı kaynak ve kanıtların, yaptığı karşılaştırma ve çıkarımların, kurduğu neden-sonuç, değişim-süreklilik ve mekânsal ilişkilerin, sunduğu gerekçelerin ve kendi çalışmasını gözden geçirme biçiminin de görünür hâle gelmesi önem taşımaktadır.

Bu anlayışta ölçme ve değerlendirme, öğrenmeyi destekleyen ve geliştiren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Etkinliklerde öğrencinin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini nasıl kullandığını gösteren kaynak inceleme, harita ve zaman şeridi çalışması, tablo, grafik, görsel, veri, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, gerekçe, ürün ve benzeri öğrenme kanıtları birlikte değerlendirilir. Bu kanıtlar öğrencinin güçlü yönlerini ve gelişim ihtiyaçlarını belirlemeye, öğretimin bir sonraki adımını planlamaya ve öğrenciye açık, kanıta dayalı geri bildirim sunmaya yardımcı olur. Öğrencinin aldığı geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü geliştirmesi ve ilgili performansın kısa bir yeniden kontrolle izlenmesi, geliştirici (biçimlendirici) değerlendirme döngüsünü tamamlar.

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF Türkiye Temsilciliği iş birliğinde yürütülen Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, öğretmenlerin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını desteklemek ve öğretim programının bütüncül, beceri temelli ve geliştirici değerlendirme anlayışının sınıf ortamına yansıtılmasına katkı sağlamak amacıyla kılavuz kitaplar hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Kılavuz Kitabı, sosyal bilgiler öğretmenlerine sınıfta kullanabilecekleri etkinlikler ile ölçme ve değerlendirme aracı örnekleri sunmaktadır.

Kitapta yer alan 10 etkinlik, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 5. sınıf düzeyindeki seçilmiş öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri temel alınarak hazırlanmıştır. Etkinliklerde öğrencilerin kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, karşılaştırma, çıkarım yapma, zaman ve mekân ilişkileri kurma, problem çözme, karar verme ve sosyal katılım süreçlerinin gözlenebilir hâle

getirilmesine; değerlendirme sürecinde ürün kadar öğrencinin sonuca ulaşırken izlediği düşünme ve çalışma sürecinin de dikkate alınmasına önem verilmiştir. Kitabın etkili ve amacına uygun biçimde kullanılabilmesi için aşağıdaki hususların dikkate alınması önem taşımaktadır:

- Etkinliklerin, ilgili öğrenme çıktısı ve süreç bileşeninin ele alındığı öğrenme alanı sürecinde uygulanması önemlidir. Değerlendirmede doğru sonuçla birlikte öğrencinin olayı veya toplumsal durumu nasıl anlamlandırdığı, hangi kaynak ve kanıtları kullandığı, zaman, mekân, neden-sonuç veya değişim-süreklilik ilişkilerini nasıl kurduğu, farklı bakış açılarını nasıl değerlendirdiği ve ulaştığı sonucu nasıl açıkladığı ve gerekçelendirdiği de öğrenme kanıtı olarak ele alınmalıdır.
- Uygulamada öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları, öğrenme profilleri ile sınıf ve okul koşulları dikkate alınmalıdır. Gerektiğinde etkinliğin sunuluş biçimi, kullanılacak materyaller, sağlanacak destek ve uygulama düzeni; hedeflenen öğrenme çıktısı, süreç bileşenleri ve ölçme sürecinin hedefi/kritik noktaları korunarak uyarlanabilir. Elde edilen öğrenme kanıtlarına göre destekleme ve zenginleştirme çalışmaları planlanabilir.
- Etkinliklerin uygulama süreleri; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve öğrenme hızları, görevin kapsamı ve bilişsel düzeyi ile sınıf koşullarına göre değişebilir. Görev ve yönergelerin açık, anlaşılır ve öğrenci düzeyine uygun biçimde sunulması; etkinliğin gerektirdiği durumlarda harita, zaman şeridi, kaynak metin, görsel, tablo, veri, olay kartı, gerçek yaşam materyalleri ve dijital teknolojilerden yararlanılması uygulama sürecini destekler.
- Çalışma kâğıtları, cevap anahtarları/kabul ölçütleri, analitik dereceli puanlama anahtarları, performans görevleri ve diğer ölçme ve değerlendirme araçları etkinliğin amacı doğrultusunda birlikte kullanılmalıdır. Değerlendirmede puan ve doğru cevap bilgisinin yanında öğrencinin kaynak ve kanıt kullanımı, harita ve zaman şeridi çalışmaları, karşılaştırmaları, çıkarım ve yorumları, neden-sonuç ve değişim-süreklilik ilişkileri, çözüm önerileri, kararları, gerekçeleri ve çalışmasını kontrol etme biçimi de dikkate alınmalıdır. Elde edilen bulgular geri bildirimin ve sonraki öğretim adımının planlanmasına rehberlik etmelidir.
- Kitapta yer alan geri bildirim örnekleri, öğretmene yön veren bir çerçeve olarak kullanılmalıdır. Geri bildirim öğrencinin ortaya koyduğu somut öğrenme kanıtına dayanmalı; güçlü yönü, geliştirebileceği noktayı ve hemen uygulayabileceği bir sonraki adımı açık biçimde göstermelidir. Öğrenciye geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilmeli; ardından ilgili performans kısa ve odaklı bir yeniden kontrolle izlenmelidir.
- Etkinliklerden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin güçlü yönlerini, öğrenme ihtiyaçlarını, kavramsal gelişimlerini ve sosyal bilgiler düşünme süreçlerini belirlemek amacıyla kullanılmalıdır. Bu kanıtlardan hareketle öğretim süreci yeniden düzenlenebilir, uygun destekleme veya zenginleştirme çalışmaları planlanabilir ve öğrencinin gelişimi sonraki etkinliklerde izlenebilir.

Kitabın, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını planlamalarına; öğrencilerin araştırma, sorgulama, kanıt kullanma, karşılaştırma, çıkarım yapma, problem çözme, karar verme ve kendi öğrenmelerini geliştirme süreçlerini desteklemelerine katkı sağlayan işlevsel bir kaynak olmasını diliyoruz.

Etkinliklerde Yer Alan Alt Başlıklar ve Açıklamaları

Öğrenme Alanı: Etkinliğin öğretim programında yer aldığı öğrenme alanını gösterir. Öğrenme alanı, birbiriyle ilişkili sosyal bilgiler bilgi ve becerileri ile değer ve okuryazarlık bileşenlerini bütüncül biçimde organize eder; etkinliğin bağlamı, kullanılacak kaynak ve kanıt türleri, alan ve kavramsal beceriler ile toplanacak öğrenme kanıtları bu çerçevede belirlenir.

Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri: Öğrencinin öğrenme alanı sonunda hangi sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini kullanarak nasıl bir performans göstermesinin beklendiğini açıklar. Öğrenme çıktısı ve ona bağlı süreç bileşenleri öğretim programındaki ifadeleriyle esas alınır; görevler, öğrenme kanıtları ve değerlendirme ölçütleri bu performansı ve becerinin izlenen süreç adımlarını görünür hâle getirecek biçimde ilişkilendirilir.

Etkinlik Adı: Etkinliğin temel sosyal bilgiler görevini, içeriğini veya gerçek yaşam ve toplumsal bağlamını kısa ve anlaşılır biçimde yansıtan addır. Öğrencinin çalışmanın odağını ilk bakışta fark etmesine yardımcı olur.

Kullanılacak Materyaller: Öğrencinin görevi gerçekleştirmek için kullanacağı çalışma materyalleri, harita, zaman şeridi, kaynak metin, belge, görsel, tablo, veri seti, olay kartı, gerçek yaşam materyali, dijital içerik ve benzeri araç ve kaynakları gösterir. Performansı kaydetme, puanlama veya ölçütlere göre değerlendirme amacı taşıyan araçlar Ölçme ve Değerlendirme Araçları bölümünde belirtilir.

Ölçme ve Değerlendirme Araçları: Öğrencinin öğrenme çıktısı ve süreç bileşenlerine ilişkin performansından kanıt elde etmek, bu kanıtı kaydetmek ve ölçütlere göre değerlendirmek için kullanılan araçları gösterir. Çalışma kâğıdı, cevap anahtarı/kabul ölçütleri, gözlem veya kontrol listesi, analitik dereceli puanlama anahtarı, performans görevi, öz değerlendirme formu ve benzeri araçlar bu kapsamda kullanılabilir.

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları: Etkinliğin sınıfta hangi sırayla ve nasıl yürütüleceğini açıklar. Etkinliğin amacı ve değerlendirme ölçütlerinin paylaşılması, görevin uygulanması, öğrenme kanıtlarının toplanması, öğrencinin çalışmasını gözden geçirmesi, geri bildirim alması, gerekli düzenlemeyi yapması ve gelişimin yeniden kontrol edilmesi etkinliğin yapısına uygun bir akış içinde planlanır.

Geri Bildirim Süreci

Geri Bildirim ve Yönlendirme: Öğrencinin kaynak kullanımı, harita veya zaman şeridi çalışması, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, karar, gerekçe veya diğer somut öğrenme kanıtlarından hareketle sosyal bilgiler performansını geliştirmesine rehberlik eden süreci ifade eder. Geri bildirimde kanıtla desteklenen güçlü yön, geliştirilmesi hedeflenen nokta ve öğrencinin

hemen uygulayabileceği bir sonraki adım belirtilir; öğrenciye bu yönlendirmeyi kullanarak çalışmasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilir.

Düzey: Analitik dereceli puanlama anahtarında öğrencinin ilgili ölçütte gözlenen performansının niteliğini belirtir. Etkinliklerde bu düzeyler Yetkin, Gelişmekte, Başlangıç ve Performans Gözlenmedi olarak kullanılmaktadır.

Farklılaştırma

Farklılaştırma: Hedeflenen öğrenme çıktısı ve temel değerlendirme odağı korunarak öğretim ve değerlendirme sürecinin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları ile öğrenme profillerine göre uyarlanmasını ifade eder. Düzenlemeler Destekleme ve Zenginleştirme başlıkları altında planlanır.

Destekleme: Hedeflenen bilgi ve becerilere ulaşmada daha fazla somut örneğe, günlük yaşam bağlamına, görselleştirmeye, harita veya zaman şeridi desteğine, sadeleştirilmiş kaynaklara, yönlendirici sorulara ya da yapılandırılmış adımlara ihtiyaç duyan öğrencilerin aynı öğrenme çıktısına ulaşmalarını kolaylaştıran uygulamalardır. Alternatif gösterimler, ek kaynak ve örnekler, akran desteği ve dijital teknolojiler ile kısa yeniden uygulamalar öğrencinin gereksinimine göre kullanılabilir.

Zenginleştirme: Hedeflenen öğrenme çıktısında beklenen performansı gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini daha derin, karmaşık veya farklı bağlamlarda kullanmalarını sağlayan uygulamalardır. Farklı kaynak ve kanıtları karşılaştırma, tarihsel veya coğrafi ilişkileri genişletme, toplumsal sorunlara alternatif çözüm ve kararlar geliştirme, gerekçelendirmeyi derinleştirme, öğrenilenleri yeni durumlara aktarma, disiplinler arası ilişkiler kurma ve özgün ürünler oluşturma bu kapsamda planlanabilir.

İçindekiler

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
1	Birlikte Yaşamak Güzel	**Birlikte Yaşamak**	SB.5.1.2. Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme *a) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini örnekler üzerinden inceler.* *b) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yazılı, görsel veya dijital ürünlere dönüştürür.* *c) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini ifade eder.*	**12**
2	Şehrimin Dönüşümü ve Güvenli Gelecek	**Evimiz Dünya**	SB.5.2.2. Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrenin değişimine neden olan unsurları inceler.* *b) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrenin değişiminden etkilenen unsurları inceler.* *c) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin etkilerini sorgular.* *ç) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin neden ve sonuçlarını elde ettiği bilgilere dayanarak ifade eder.*	**20**
3	Geçmişe Yolculuk: İlk Yerleşimlerde Bir Gün	**Ortak Mirasımız**	SB.5.3.2. Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına yönelik bakış açısı geliştirebilme *a) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarını kaynaklardan edindiği bilgiler doğrultusunda yorumlar.* *b) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına ilişkin tarihsel bağlam oluşturur.* *c) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına ilişkin bakış açısını kaynaklar doğrultusunda yapılandırır.*	**27**

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
4	Medeniyetlerin Ortak Mirası	**Ortak Mirasımız**	SB.5.3.3. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme *a) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını belirler.* *b) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının benzerliklerini listeler.* *c) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının farklılıklarını listeler.*	**38**
5	Cumhuriyet ve Demokrasi Arasındaki İlişki	**Yaşayan Demokrasimiz**	SB.5.4.1. Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme *a) Demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının niteliklerini belirler.* *b) Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi belirler.*	**47**
6	Etkin Vatandaşlık		SB.5.4.2. Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme *a) Etkin vatandaş olmanın önemine ilişkin varsayımda bulunur.* *b) Etkin vatandaşın sahip olması gereken özellikleri listeler.* *c) Etkin olan ve olmayan vatandaş özelliklerini karşılaştırır.* *ç) Etkin vatandaş davranışlarının toplum düzenine etkisine yönelik önermelerde bulunur.* *d) Etkin vatandaş olmanın önemini toplum düzeni açısından değerlendirir.*	**55**

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
7	Kaynakların İki Yüzü	**Hayatımızdaki Ekonomi**	SB.5.5.1. Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme *a) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini farklı kaynaklar üzerinden inceler.* *b) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkilerine ilişkin bilgileri bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*	**63**
8	Ekonomik Faaliyetler		SB.5.5.3. Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme *a) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri çözümler.* *b) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri alanlarına göre sınıflandırır.* *c) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri yorumlar.*	**71**
9	Teknoloji Hayatımızı Nasıl Etkiledi?	**Teknoloji ve Sosyal Bilimler**	SB.5.6.1.Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme *a) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri hakkında mantıksal temellendirmeler yapar.* *b) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri üzerindeki tartışmalarda tutarsızlıkları tespit eder.* *c) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerine yönelik görüşleri çürütür veya kabul eder.*	**79**

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
10	Teknolojiyi Bilinçli Kullanıyorum	**Teknoloji ve Sosyal Bilimler**	SB.5.6.2. Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme *a) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin kanıtlara dayalı çıkarımda bulunur.* *b) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin kendi çıkarımlarına dayalı ürün oluşturur.* *c) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin oluşturulan ürünleri paylaşır.*	**93**

ETKİNLİKLER

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

1. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Birlikte Yaşamak
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.1.2. Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme *a) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini örnekler üzerinden inceler.* *b) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yazılı, görsel veya dijital ürünlere dönüştürür.* *c) Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini ifade eder.*

Etkinlik Adı: Birlikte Yaşamak Güzel

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı / Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'teki başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır. Düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Ek-1'deki çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır. Yapılandırılmış gridde yer alan kavramlar ve dört kültürel durum incelenir.
3. Birinci görevde örneklerde görülen kültürel özelliklerin uygun kavramlarla eşleştirilmesi ve seçilen örneklerden hareketle kültürel özelliklere saygının birlikte yaşamaya etkisinin açıklanması istenir.
4. İkinci görevde kavram karikatürü incelenir. Birlikte yaşamayı daha çok destekleyen görüşün belirlenmesi ve seçimin karikatürdeki ifadelerden kanıt kullanılarak açıklanması istenir.

5. Üçüncü görevde Sofia'nın sınıfa katılımını konu alan hikâyenin, kültürel farklılıklara saygıyı ve bu saygının birlikte yaşamaya etkisini gösterecek biçimde tamamlanması istenir. Ürünün sonunda tek cümlelik bir sonuç mesajı oluşturulur.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki kabul ölçütleri dikkate alınarak Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarıyla değerlendirilir. Görevle uyumlu farklı açıklamalar kabul edilir.
7. Öğrencilere güçlü yön, gelişim ihtiyacı ve uygulanabilir tek bir sonraki adım içeren sözlü veya kısa yazılı geri bildirim verilir.
8. Geri bildirim doğrultusunda öğrencinin ikinci veya üçüncü görevdeki bir açıklamasını yeniden düzenlemesine olanak sağlanır. Düzeltilen bölüm ilgili ölçüt açısından yeniden incelenir.
9. Destekleme ve zenginleştirme kararları Ek-3'teki ölçüt profiline göre verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öge içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Örneklerdeki kültürel özellikleri doğru belirleyip saygının birlikte yaşamayı nasıl güçlendirdiğini açıklaman güçlü bir yön. Sonuç mesajında kültürel etkileşim ile birlikte yaşama arasındaki bağı tek ve açık bir cümlede daha belirgin gösterebilirsin.
Gelişmekte	Kültürel farklılıkları fark etmiş ve saygılı bir davranış örneği vermişsin. Bu davranışın iletişim, paylaşım veya uyuma etkisini belirten bir cümle eklenebilir.
Başlangıç	Bir kültürel özelliği ve saygılı bir davranışı gösterebilmişsin. Bağlantıyı güçlendirmek için "Bu davranış birlikte yaşamayı … çünkü …" cümlesi tamamlanabilir.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Bir örnek birlikte incelenebilir; kültürel özellik belirlenip saygılı bir davranışın olası sonucu hakkında kısa bir ifade oluşturulabilir.

Yönlendirme

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermek için öğrencilerin MEBİ platformunda (https://meb.ai/pwnsrA linkinde) yer alan Kültürel Zenginliklerin Birlikte Yaşamaya Katkısı videosunu izleyip, bu sayfada yer alan "Etkinliklerle Öğren", "Oynayarak Öğren" etkinliklerini yapmaları, Bağlam Temelli Soruları çözmeleri istenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Kültürel özellikleri belirlemekte zorlanan öğrenciler için daha az sayıda kavram içeren yapılandırılmış grid kullanılabilir.
- Birlikte yaşama etkisini açıklamak için "davranış → sonuç" örnekleri, kısa cümle başlangıçları ve örnek bir eşleştirme kullanılabilir.
- Kavram karikatüründeki iki görüş öğretmen rehberliğinde karşılaştırılarak kanıt cümlesi seçme çalışması yapılabilir.

Zenginleştirme

- İki farklı kültürel örnek karşılaştırılarak saygının birlikte yaşamaya katkısının ortak ve farklı yönleri açıklanabilir.
- Aynı öğrenme çıktısını derinleştirmek amacıyla "Kültürel farklılıklara saygı" konulu kısa bir poster, karikatür açıklaması veya infografik taslağı hazırlanabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Görevleri sırasıyla tamamlayınız. Cevaplarınızda kültürel özellikleri belirlemeniz, kültürel özelliklere saygının birlikte yaşamaya etkisini açıklamanız ve bu etkiyi yazılı bir üründe göstermeniz beklenmektedir.

1. Görev: Kültürel Özellikleri ve Birlikte Yaşamaya Etkisini Belirliyorum

Aşağıda verilen yapılandırılmış gridde kültürel özelliklerle ilgili kavramlar yer almaktadır. Kutucuk numaralarını kullanarak örnek durumların karşısına ilgili kavramların numaralarını yazınız. Her soru için birden fazla kavramı cevap olarak seçebilirsiniz.

1. Sanat	2. Müzik	3. Yemek	4. Giyim	5. Kutlama
6. Gelenek	7. Görenek	8. Halk oyunları	9. Farklılıklara saygı	10. Mimari
11. Kültürel etkileşim	12. Kültürel farklılık	13. Bayram	14. Kültürel özelliklere saygı	15. Birlikte yaşam

	Örnek Durum	İlgili Kavram Numaraları
A	Rize'de yayla şenliklerinde yöresel yemekler ikram edilir; kemençe eşliğinde horon oynanır ve farklı şehirlerden gelen insanlar etkinliğe katılır.	
B	Lefkoşa mutfağında hellim, humus ve tarhana gibi yiyecekler görülür. Mutfak kültürü geçmişten günümüze korunurken farklı milletlerle etkileşim sonucunda yeni yemekler de benimsenmiştir.	
C	Rusya'daki Maslenitsa kutlamalarında geleneksel kıyafetler giyilir. Bu kutlamanın bazı yönleri Nevruz gibi farklı kültürlerdeki bahar kutlamalarıyla benzerlik gösterir.	
Ç	Türkmenistan'da halı dokumacılığı, telpek adı verilen geleneksel başlık ve dutar adlı çalgı kültürel yaşamda önemli yer tutar; düğün ve kutlamalarda bu unsurlara rastlanır.	

Bu örneklerden ikisini seçiniz. Seçtiğiniz kültürel özelliklere saygı gösterilmesinin birlikte yaşamaya etkisini açıklayınız.

.....

.....

2. Görev: Görüşleri Karşılaştırıyorum

Kavram karikatürünü inceleyiniz. Hangi görüş kültürel özelliklere saygı duyarak birlikte yaşama anlayışını daha çok desteklemektedir? Seçiminizi karikatürdeki ifadelerden yararlanarak açıklayınız.

Kültürel özelliklere saygı ve birlikte yaşama anlayışını destekleyen görüş:

.....

Gerekçem:

.....

.....

3. Görev: Birlikte Yaşama Mesajını Yazılı Ürüne Dönüştürüyorum

Sınıfımızın yeni öğrencisi Sofia farklı bir ülkeden gelmiştir. Beslenme çantasındaki yemekler, konuşması ve dinlediği müzikler bizimkilerden farklıdır.

Birlikte yaşama kültürünü benimsemiş bir öğrencinin bakış açısıyla hikâyeyi tamamlayınız. Yazınızda en az iki saygılı davranışa ve bu davranışların sınıfta birlikte yaşamaya nasıl katkı sağladığına yer veriniz.

İlk hafta teneffüste… .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sonuç mesajım (tek cümle):

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cümle:

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu bölüm öğretmene örnek olarak hazırlanmıştır. Öğrencinin örnekteki kültürel özellikleri doğru belirlemesi ve saygının birlikte yaşamaya etkisini açıklaması esas alınır.

Kabul Edilebilecek Kavramlar		Kısa Açıklama
A	2, 3, 5, 6, 8, 11, 15	Müzik, yemek, kutlama/gelenek ve halk oyunu gibi özellikler görülebilir; farklı şehirlerden katılım kültürel etkileşim ve birlikte yaşamla ilişkilendirilebilir.
B	3, 6, 7, 11, 12, 15	Mutfak geleneğinin korunması ve farklı kültürlerle etkileşim sonucunda değişmesi kültürel etkileşim ve birlikte yaşama örneği olarak açıklanabilir.
C	4, 5, 6, 12, 13, 15	Giyim, bayram/kutlama ve kültürel benzerlik-farklılıklar görülebilir; saygılı yaklaşım karşılıklı tanımayı destekler.
Ç	1, 2, 4, 5, 6, 12, 15	Halı sanatı, geleneksel giyim, müzik ve kutlama unsurları kültürel özellikleri gösterir.

Görev 1 - Etki açıklaması

Kabul edilebilir yanıtlarda kültürel özelliklere saygının iletişimi, karşılıklı tanımayı, paylaşımı, önyargının azalmasını, uyumu veya birlikte yaşama isteğini desteklediği seçilen örnekle ilişkilendirilir.

Görev 2 - Kavram karikatürü

Farklı kültürlere ait yemekleri merak eden, yeni lezzetleri denemeye açık olan ve arkadaşını deneyime davet eden görüş birlikte yaşamayı daha çok destekler. Gerekçede karikatürdeki ifadelerden kanıt kullanılmalıdır.

Görev 3 - Yazılı ürün

Kabul edilebilir ürün; Sofia'yı dışlamayan, onun kültürel özelliklerini merak ve saygıyla karşılayan en az iki davranış içerir ve bu davranışların sınıfta iletişim, uyum, arkadaşlık, paylaşım veya güveni nasıl güçlendirdiğini açıklar. Sonuç mesajı kültürel özelliklere saygı ile birlikte yaşam arasındaki ilişkiyi ifade eder.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Birlikte Yaşamak Güzel

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Her ölçüt için öğrencinin çalışma kâğıdında gözlenen performansa en uygun hücre işaretlenir ve puan son sütuna yazılır. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0-Performans Gözlenmedi yalnızca ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Örneklerdeki kültürel özellikleri belirleme	Örneklerdeki kültürel özellikleri doğru kavramlarla eşleştirir; seçtiği kavramlar metindeki ayrıntılarla tutarlıdır.	Temel kültürel özellikleri doğru belirler; bir örnekte kavram seçimi eksik veya gereğinden geniş kalabilir.	Yönlendirici soruyla bir örnekte belirgin bir kültürel özelliği seçer; diğer örneklerde kavramları karıştırabilir.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir kavram seçimi sunmaz.	
2. Saygının birlikte yaşamaya etkisini yorumlama	Seçtiği örneklerden hareketle saygının iletişim, paylaşım, uyum veya karşılıklı tanımaya etkisini açık bir ilişkiyle açıklar.	Saygının birlikte yaşamaya olumlu etkisini doğru açıklar; örnek ile sonuç arasındaki bağ kısmen açık kalır.	Bir olumlu sonuç söyler; bu sonucun kültürel özelliklere saygıyla bağlantısını kurmak için desteğe ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir etki açıklaması sunmaz.	
3. Kavram karikatüründeki görüşü kanıtla değerlendirme	Birlikte yaşamayı destekleyen görüşü doğru belirler ve karikatürdeki ifadelerden kanıt kullanarak gerekçelendirir.	Uygun görüşü belirler ve genel bir gerekçe verir; karikatürdeki kanıtı açıkça kullanmaz.	Uygun görüşü seçer ancak gerekçesi genel kalır; kanıt kullanmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir seçim veya gerekçe sunmaz.	
4. Etkiyi yazılı ürüne dönüştürme	Hikâyede en az iki saygılı davranışı doğal bir akış içinde kullanır ve bu davranışların birlikte yaşamaya katkısını ürünün içinde görünür kılar.	Hikâyede saygılı davranışlar yer alır ve birlikte yaşamaya ilişkin bir sonuç belirtilir; ürünün bazı bölümleri bağlantısız kalabilir.	Bir saygılı davranış içeren kısa bir ürün oluşturur; davranışın birlikte yaşamaya etkisini açıklamak için desteğe ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yazılı ürün sunmaz.	
5. Kültürel özelliklere saygı ile birlikte yaşam arasındaki ilişkiyi ifade etme	Sonuç mesajında kültürel özelliklere saygı ile birlikte yaşam arasındaki ilişkiyi açık, tutarlı ve kendi cümleleriyle ifade eder.	İlişkiyi doğru ifade eder; açıklama genel veya tek yönlü kalır.	Konuya uygun kısa bir ifade yazar; saygı ile birlikte yaşama arasındaki bağlantıyı açıklaştırmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir sonuç ifadesi sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 15
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13-15 Yetkin | 8-12 Gelişmekte | 1-7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır.)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir. Tekil 0 puanlar genel düzeyi Performans Gözlenmedi yapmaz.

ÇÖZÜM

VİDEO

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

2. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Evimiz Dünya
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.2.2. Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme *a) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrenin değişimine neden olan unsurları inceler.* *b) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrenin değişiminden etkilenen unsurları inceler.* *c) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin etkilerini sorgular.* *ç) Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevrede meydana gelen değişimin neden ve sonuçlarını elde ettiği bilgilere dayanarak ifade eder.*

Etkinlik Adı: Şehrimin Dönüşümü ve Güvenli Gelecek

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı / Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'teki başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır. Düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Ek-1'deki çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır.
3. Birinci görevde, metinden hareketle değişime neden olan unsurların, değişimden etkilenen doğal ve beşerî unsurların ve değişimin olumlu/olumsuz etkilerinin ilgili alanlara yazılması istenir.
4. İkinci görevde öğrencinin yaşadığı ilde gözlemlediği ya da güvenilir bir kaynaktan bildiği bir çevre değişimini seçmesi; bu değişimin neden ve sonuçlarını Balık Kılçığı Diyagramına kaydetmesi istenir.

5. İkinci görevin sonunda neden-sonuç ilişkisini açıklayan kısa bir sonuç cümlesi oluşturmaları ve bunu yaparken verdikleri bilgiyi hangi gözlem, deneyim veya kaynağa dayandırdıklarının açıklanması gerektiği belirtilir.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki kabul ölçütleri dikkate alınarak Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarıyla değerlendirilir. Görev kanıtlarıyla uyumlu farklı örnekler kabul edilir.
7. Öğrencilere güçlü yön, gelişim ihtiyacı ve hemen uygulanabilecek tek bir sonraki adım içeren sözlü veya kısa yazılı geri bildirim verilir.
8. Geri bildirim doğrultusunda öğrencinin Balık Kılçığı Diyagramındaki bir neden-sonuç eşleştirmesini veya sonuç cümlesini yeniden düzenlemesine olanak sağlanır. Düzeltilen bölüm ilgili ölçüt açısından yeniden incelenir.
9. Destekleme ve zenginleştirme kararları Ek-3'teki ölçüt profiline göre verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öge içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Metindeki değişim nedenlerini ve etkilenen unsurları kanıtla ayırman güçlü bir yön. Balık kılçığında kurduğun neden-sonuç ilişkisinden birini sonuç cümlende daha açık biçimde birleştirerek yorumunu güçlendirebilirsin.
Gelişmekte	Değişimin nedenini ve bir sonucunu doğru belirlemişsin. Bir sonraki adım olarak, bu sonucun hangi doğal veya beşerî unsuru etkilediğini tek bir cümleyle açıklayabilirsin.
Başlangıç	Bir çevre değişimi ve ona ilişkin bir ipucu gösterebilmişsin. "Bu değişim … nedeniyle oldu ve … sonucunu doğurdu." cümle kalıbını kullanarak neden-sonuç bağını daha görünür hâle getirebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Metinden bir değişim örneği birlikte seçilip bu değişimin bir nedeni ve bir sonucu kısa biçimde kaydedilebilir.

Yönlendirme

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermek için öğrencilerin MEBİ platformunda, Okul Dersleri, 5. Sınıf, Sosyal Bilgiler altında yer alan "Doğal ve Beşerî Çevremizdeki Değişim "videosunu izlemeleri istenebilir. Öğrencilerden burada yer alan "Etkinliklerle Öğren" etkinliğini yapmaları ve "Değerlendirme Testini" çözmeleri istenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- "Önce-Sonra" veya "Müdahale-Sonuç" kartlarıyla bir değişimin nedeni ile sonucu eşleştirilebilir.
- Metindeki doğal ve beşerî unsurlar farklı işaretlerle belirginleştirilebilir; ardından öğrenci aynı unsurları çalışma kâğıdındaki tabloya aktarabilir.
- Balık kılçığındaki neden ve sonuç alanlarından biri örnekle doldurularak kalan alanların öğrenci tarafından tamamlanması sağlanabilir.
- Neden-sonuç ilişkisini ifade etmek için kısa cümle başlangıçları ve öğretmen rehberliğinde tekrar deneme kullanılabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden yaşadıkları ildeki aynı değişimin farklı mahallelerdeki etkilerini karşılaştırmaları ve ortak/farklı sonuçları açıklamaları istenebilir.
- Olumsuz bir çevre değişiminin etkisini azaltmaya yönelik yeşil alanı artırma, yağmur suyunu toplama, toplu taşımayı geliştirme gibi uygulanabilir çözüm önerileri geliştirilebilir.
- Yerel bir çevre değişimi için "neden-kanıt-sonuç-çözüm" başlıklı kısa bir poster veya dijital sunum hazırlanabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Şehrimin Dönüşümü ve Güvenli Gelecek

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Metindeki bilgilerden yararlanarak doğal ve beşerî çevredeki değişimin nedenlerini, etkilenen unsurları ve sonuçlarını açıklayınız. Cevaplarınızda neden ile sonucu birbirinden ayırınız.

1. Görev: Değişimi Analiz Ediyorum

Aşağıdaki metni okuyunuz ve görevleri metindeki bilgilere dayanarak tamamlayınız.

Yaşadığım Şehirdeki Değişim

Şehrimiz, artan iş ve eğitim imkânlarıyla birlikte çok göç aldı ve nüfusu hızla arttı. Bu artış nedeniyle yeni yerleşim alanları, okullar, hastaneler, spor salonları ve parklar inşa edildi. Dar ve çamurlu yolların yerini metrolar, köprüler ve geniş caddeler aldı. Böylece ulaşım çok daha hızlı ve konforlu hâle geldi. Yapılan barajlar ve altyapı çalışmalarıyla su kesintileri ortadan kalktı ve evlerimize düzenli olarak temiz su ulaştırıldı.

Ancak bu hızlı değişim doğayı da etkiledi. Yeni binalar ve yollar için verimli tarım toprakları betonlaştı, ağaçlar kesildi, ormanlar küçüldü ve yaban hayvanları yuvasız kaldı. Bazı evlerin dere yataklarına yapılması sel riskini artırdı. Yoğun yağışlar heyelana yol açarak tarım alanlarına ve yollara zarar verdi. Fabrika atıkları su kaynaklarını kirletirken çoğalan araçlar hava ve gürültü kirliliğine neden oldu.

A. Değişimin Nedenleri	B. Etkilenen Doğal Unsurlar
Metindeki ipuçlarını takip ederek doğal ve beşerî çevredeki değişimlerin nedenlerine üç örnek yazınız. 1. ..... 2. ..... 3.	Metne göre hangi doğal varlıklarımız bu değişimden etkilenmiştir? 1. ..... 2. ..... 3. .....
C. Etkilenen Beşerî Unsurlar	**Ç. Değişimin Etkileri**
Metinde değişimden etkilendiği belirtilen üç beşerî unsuru yazınız. 1. ..... 2. ..... 3.	Metinde verilen değişimlerin çevremize olumlu ve olumsuz etkilerine ikişer örnek yazınız. Olumlu: 1. ..... 2. ..... Olumsuz: 1. ..... 2. .....

2. Görev: Yaşadığım İldeki Değişimi Neden ve Sonuçlarıyla Yorumluyorum

Yaşadığınız ilde gözlemlediğiniz ya da güvenilir bir kaynaktan öğrendiğiniz doğal veya beşerî çevre değişimlerinden birini seçiniz. Değişimi balığın baş kısmına; nedenlerini sol tarafa, sonuçlarını sağ tarafa yazınız. En az üç neden ve üç sonuç belirtiniz.

Yaşadığım İlde Meydana Gelen Değişim

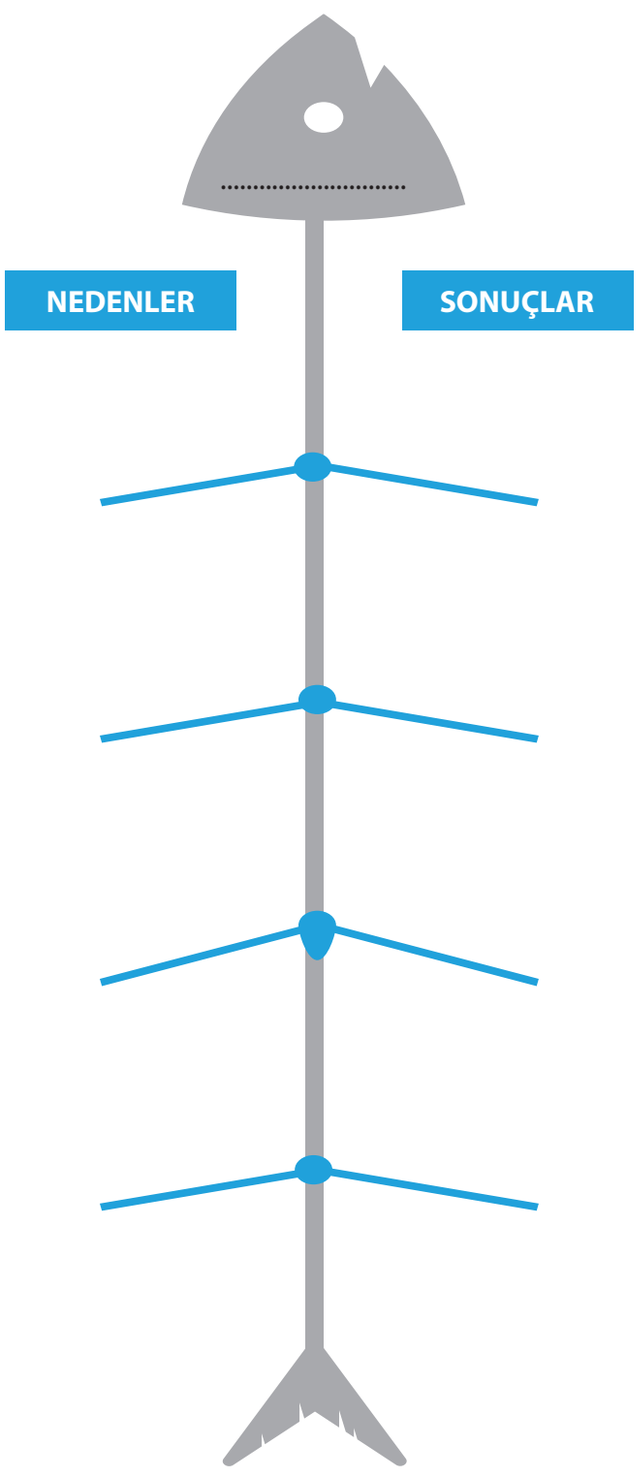

Bilgimi dayandırdığım gözlem / deneyim / kaynak:

.....
.....
.....
.....
.....

Neden-sonuç yorumum (bir veya iki cümle):

.....
.....
.....
.....
.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....
.....
.....
.....
.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Görev 1 için aşağıdaki örnekler kabul edilebilir yanıtlardır. Aynı anlamı taşıyan ve metinle desteklenen farklı ifadeler de kabul edilir.

Bölüm	Kabul Edilebilir Cevap Örnekleri
A. Değişimin nedenleri	Göç ve nüfus artışı; iş ve eğitim imkânlarının artması; yeni yerleşim ve ulaşım ihtiyacı; yoğun yağışlar; fabrikalaşma; araç sayısının artması.
B. Etkilenen doğal unsurlar	Tarım toprakları, ağaçlar, ormanlar, yaban hayvanlarının yaşam alanları, dere yatakları, su kaynakları, hava.
C. Etkilenen beşerî unsurlar	Yerleşim alanları, okullar, hastaneler, spor salonları, parklar, yollar/caddeler, metrolar, köprüler, barajlar ve altyapı.
Ç. Olumlu etkiler	Ulaşımın hızlanması ve kolaylaşması; yeni sosyal alan ve hizmetlerin oluşması; temiz suya erişimin düzenli hâle gelmesi.
Ç. Olumsuz etkiler	Tarım toprağının betonlaşması; ağaç ve orman kaybı; yaban hayatının zarar görmesi; sel ve heyelan riskinin/zararının artması; su, hava ve gürültü kirliliği.

Görev 2 - Balık Kılçığı Diyagramı

Öğrencinin yaşadığı ile ilişkin seçimi tek bir doğru cevaba bağlı değildir. Kabul edilebilir bir yanıtta seçilen değişim açıkça belirtilir; nedenler değişimi açıklayan unsurlardır; sonuçlar ise bu değişimin doğal ve/veya beşerî çevrede ortaya çıkardığı etkileri gösterir. Öğrencinin neden-sonuç ilişkisini gözlem, deneyim veya güvenilir bir kaynağa dayandırması beklenir.

Örnek: "Nüfus artışı ve yeni yapılaşma" değişimi için göç, konut ihtiyacı ve ulaşım yatırımları neden; tarım alanlarının azalması, yeni yolların oluşması ve trafik/çevre kirliliğinin artması sonuç olarak ilişkilendirilebilir. Bu yalnızca öğretmene bir örnektir; öğrencinin yaşadığı ile uygun başka örnekler kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Şehrimin Dönüşümü ve Güvenli Gelecek

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Her ölçüt için öğrencinin çalışma kâğıdında gözlenen performansa en uygun hücre işaretlenir ve puan son sütuna yazılır. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0-Performans Gözlenmedi yalnızca ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Değişime neden olan unsurları inceleme	Metindeki değişimlerin nedenlerini doğal ve beşerî bağlamla uyumlu biçimde belirler; yazdığı örnekler metindeki kanıtla örtüşür.	Değişimin temel nedenlerini doğru belirler; bir nedenin değişimle bağlantısı açıklanmadan kalabilir.	Metinden bir neden seçer ancak nedeni sonuçla karıştırabilir; bağlantıyı kurmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir neden ifadesi sunmaz.	
2. Değişimden etkilenen unsurları inceleme	Değişimden etkilenen doğal ve beşerî unsurları doğru ayırır ve metindeki örneklerle kaydeder.	Doğal ve beşerî unsurları genel olarak doğru belirler; bir grupta eksik ya da karışık örnek bulunabilir.	Bir doğal veya beşerî unsuru doğru belirler; iki grubu ayırmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir doğal/beşerî unsur kaydı sunmaz.	
3. Değişimin etkilerini sorgulama	Değişimin olumlu ve olumsuz etkilerini metindeki bilgilere dayalı olarak ayırt eder ve çevre üzerindeki sonuçları açıklar.	Olumlu ve olumsuz etkileri doğru ayırır; etkilerden birinin çevreyle bağlantısı genel kalır.	Bir etkiyi doğru belirtir ancak olumlu/olumsuz ayrımını veya çevreyle bağlantısını kurmak için desteğe ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir etki açıklaması sunmaz.	
4. Yaşadığı ildeki değişimin nedenlerini ifade etme	Yaşadığı ilde seçtiği değişimi açıkça tanımlar ve bu değişimin nedenlerini gözlem, deneyim veya kaynak bilgisiyle tutarlı biçimde ilişkilendirir.	Yerel değişimi ve nedenlerini doğru ifade eder; nedenlerden birinin dayanağı veya değişimle bağı yeterince açık değildir.	Yerel bir değişim ve bir neden söyler; nedenin değişimle ilişkisini açıklamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yerel değişim/neden ifadesi sunmaz.	
5. Yaşadığı ildeki değişimin sonuçlarını nedenlerle ilişkilendirme	Seçtiği değişimin sonuçlarını uygun nedenlerle eşleştirir ve elde ettiği bilgilere dayanarak tutarlı bir neden-sonuç yorumu oluşturur.	Uygun sonuçları belirler ve nedenlerle genel bir bağ kurar; yorumun bir bölümü açıklanmadan kalır.	Bir sonuç söyler ancak bunu uygun nedenle ilişkilendirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir sonuç veya neden-sonuç yorumu sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 15
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13-15 Yetkin | 8-12 Gelişmekte | 1-7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır.)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir. Tekil 0 puanlar genel düzeyi Performans Gözlenmedi yapmaz.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.3.2. Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına yönelik bakış açısı geliştirebilme *a) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarını kaynaklardan edindiği bilgiler doğrultusunda yorumlar.* *b) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına ilişkin tarihsel bağlam oluşturur.* *c) Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına ilişkin bakış açısını kaynaklar doğrultusunda yapılandırır.*

Etkinlik Adı: Geçmişe Yolculuk: İlk Yerleşimlerde Bir Gün

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı / Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'teki başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır. Düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Ek-1'deki çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır. Öğrencilere sayfanın başında yer alan Göbeklitepe ve Çatalhöyük görselleri ile yanlarındaki kısa bilgi metinlerini dikkatlice incelemeleri için süre verilir.

3. İnceleme sürecinin ardından öğrencilerin bu toplulukların barınma, beslenme ve temel ihtiyaçlarını doğadan nasıl karşıladıklarını ve yerleşim yerlerindeki yapıların neden bu şekilde inşa edildiğini sorgulayan "1. Keşfet" bölümündeki soruları cevaplamaları istenir.

4. Öğrencilerden, çalışma kağıdındaki Karşılaştır ve Yorumla görevindeki ilgili alana en az 2 benzerlik ve 2 farklılık yazmaları beklenir.

5. Öğrencilerin kendilerini o dönemde yaşayan bir bireyin yerine koyarak "O dönemde yaşasaydınız hayatta kalmak için ne yapardınız?" sorusu çerçevesinde, dönemin kısıtlı imkânlarını dikkate alarak soruları yanıtlamaları istenir.

6. Öğrencilere hikâyeyi dikkatlice okuyup, boş bırakılan yerlere ilk yerleşimlerdeki avcı-toplayıcı/konar-göçer düzeni, ev yapısını ve günümüz dünyasının teknolojik kolaylıklarını yansıtacak şekilde doldurmaları için süre verilir.

7. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki kabul ölçütleri dikkate alınarak Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarıyla değerlendirilir ve kanıta dayalı geri bildirim verilir.

8. Geri bildirimden sonra öğrencinin bir cümleyi yeniden düzenlemesine olanak sağlanır; ilgili ölçüt yeniden incelenir. Destekleme ve zenginleştirme kararları ölçüt profiline göre verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıta göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve ilgili ölçüt, öğrencinin hemen uygulayabileceği tek ve açık sonraki adım.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Kaynaklardaki ayrıntıları kullanarak geçmiş yaşamı günümüzle karşılaştırman ve dönemin koşullarına uygun çıkarım yapman güçlü bir yön. Bakış açısı metninde bu çıkarımlardan birini "çünkü" ile gerekçelendirerek metni daha da güçlendirebilirsin.
Gelişmekte	Kaynaklardan doğru bilgiler seçmiş ve geçmiş-günümüz arasında bir bağlantı kurmuşsun. Bir sonraki adım olarak, seçtiğin farklılığın dönemin hangi koşulundan kaynaklandığını tek cümleyle açıklayabilirsin.
Başlangıç	Kaynakta verilen bir sosyal hayat özelliğini gösterebilmişsin. "O dönemde … çünkü …" cümle başlangıcı kullanılarak koşul ile yaşam biçimi arasındaki bağ daha açık hâle getirilebilir.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Kaynaktan bir bilgi birlikte seçilip bu bilginin sosyal hayata ne söylediği kısa bir ifadeyle kaydedilebilir.

Yönlendirme

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermek amacıyla öğrencilerin MEBİ platformunda (https://meb.ai/Um5zQ2V linkinde) yer alan "Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Yaşam" videosunu izleyip sayfada bulunan "Etkinliklerle Öğren" etkinliğini yapmaları ve "Değerlendirme Testi"-ni çözmeleri istenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Kaynak görselindeki belirgin unsurlar (taş yapılar, evler, birlikte çalışma, üretim) önceden işaretlenerek öğrenciden bunları uygun sosyal hayat başlığıyla eşleştirmesi istenebilir.
- Geçmiş-günümüz karşılaştırmasında "barınma, beslenme, birlikte çalışma" başlıkları hazır verilerek öğrenci her başlığa bir örnek yazabilir.
- Koşul ve yaşam biçimi arasındaki ilişkiyi açıklamak için "O dönemde … vardı/yoktu; bu nedenle …" cümle başlangıçları kullanılabilir.
- Geri bildirim sonrasında yalnız bir karşılaştırma veya çıkarım cümlesi yeniden yazdırılarak tekrar deneme yapılabilir.
- Cümle yazmak yerine, "Çatıdan girişli ev" veya "Süpermarket" gibi kavramların geçmişe mi günümüze mi ait olduğunu basit tik (✓) işaretleriyle eşleştirmeleri sağlanabilir.
- Hikâyedeki geniş boşluklar yerine, öğrencinin doğru olanı yuvarlak içine alabileceği parantez içi seçenekler sunulabilir. (Örn: "...onlar [kerpiç evlerde / apartmanlarda] yaşıyorlardı...")

Zenginleştirme

- Öğrencilerden Çatalhöyük ve Göbeklitepe kaynaklarında görülen ortak toplumsal ihtiyaçları karşılaştırarak kısa bir "geçmiş yaşam notu" hazırlamaları istenebilir.
- Geçmişteki bir sosyal hayat unsurunun günümüzde nasıl değiştiğini kısa bir metin veya iki aşamalı çizimle göstermeleri istenebilir.
- Öğrencilerden, günümüzdeki bir nesnenin (örneğin akıllı telefon veya dijital saat) 12.000 yıl sonra gelecekteki bir müzede sergilendiğini hayal etmeleri istenir. Bu nesnenin altına "Bu Nesne Ne İşe Yarardı?" başlıklı kısa bir müze bilgi kartı yazmaları istenebilir.
- Çatalhöyük veya Göbeklitepe döneminde barınma, beslenme veya güvenlik sorunlarını çözmek üzere kurulmuş hayali bir topluluk yapısı düşünülür. Bu yapıda görev alacak en az iki yeni rol (örneğin "Çatı Mimarisi Tasarımcısı" veya "T Sütunu Taş Ustası") tasarlanarak bu rollerin görev tanımlarının yazılması istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Anadolu'da İlk Yerleşim Yerleri

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Göbeklitepe

Göbeklitepe, dünyanın bilinen en eski yerleşim yerlerinden biridir.

Göbeklitepe'yi yapan toplumlar, büyük taşlardan tören alanları oluşturmuş ve bu alanların çevresine geçici yerleşim için odalar inşa etmişlerdir.

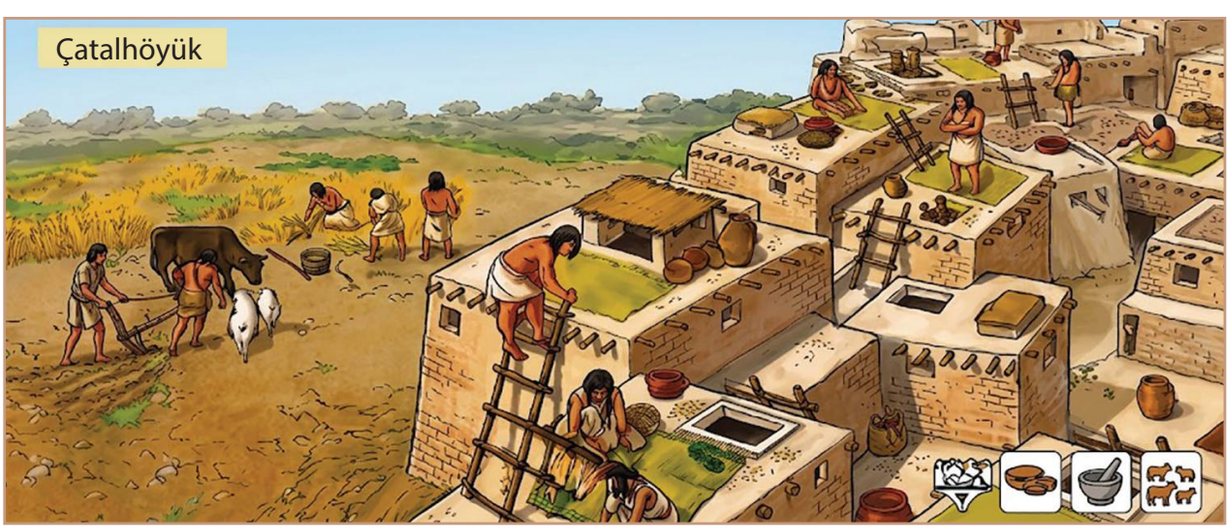
Çatalhöyük

Çatalhöyük, insanlık tarihinin bilinen en eski ve en büyük yerleşmelerinden biridir. Burada yaşayan insanlar, doğadan topladıkları malzemeleri ustaca kullanarak kendilerine evler inşa etmişlerdir. Beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için yerleşik yaşamın getirdiği ekonomik faaliyetleri sürdürmüşlerdir.

1. Keşfet (Kaynak İnceleme ve Bilgiyi İfade Etme)

Aşağıdaki soruları yalnız kaynak görseli ve bilgi metinlerinde doğrudan verilen bilgilerden yararlanarak cevaplayınız.

a. Göbeklitepe'yi yapan topluluklar henüz yerleşik hayata geçmemiştir. Bu topluluklar beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını nasıl karşılamışlardır? Yazınız.

.....

b. Çatalhöyük gibi ilk yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını nasıl karşılamışlardır? Yazınız.

.....

c. Çatalhöyük'teki yapılar neden birbirine bitişik ve çatıdan girişli inşa edilmiş olabilir? Açıklayınız.

.....

2. Karşılaştır ve Yorumla (Geçmiş – Günümüz Bağlantısı)

a) İlk yerleşimlerdeki yaşam ile günümüzdeki yaşamı beslenme, barınma ve temel geçim faaliyetleri bakımından karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını belirleyiniz.

Karşılaştırma	İlk Yerleşimlerde	Günümüzde
Birinci benzerlik		
İkinci benzerlik		
Birinci farklılık		
İkinci farklılık		

b) Aşağıdaki soruları cevaplamak için Anadolu'taki ilk yerleşimlerden (Göbeklitepe, Çatalhöyük) birini seçiniz.

Seçtiğim yerleşim yeri: .....

Seçtiğiniz yerleşim yeri ve dönemin yaşam koşullarını dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplayınız ve cevaplarınızı gerekçelendiriniz.

1. Seçtiğiniz yerleşim yerinde beslenme ihtiyacınızı nasıl karşılardınız? Neden?

.....

.....

.....

.....

2. Seçtiğiniz yerleşim yerinde barınma ihtiyacınızı nasıl karşılardınız? Neden?

.....

.....

.....

.....

3. Seçtiğiniz yerleşim yerinde geçiminizi nasıl sağlardınız? Neden?

.....

.....

.....

.....

3. Dönüştür (Kendi ifadenle yansıt)

Anadolu'da kurulmuş ilk yerleşmelerin sosyal hayatları ile ilgili aşağıda verilen hikâyeyi tamamlayınız. (Bu hikaye Göbeklitepe döneminden esinlenerek hazırlanmıştır.)

Tarihin Sıfır Noktasında Bir Gece: Tırna'nın Rüyası

Kızıl bir güneş, uçsuz bucaksız Harran Ovası'nın üzerinde batarken, genç avcı Tırna, tepenin üzerindeki devasa taş çemberlere doğru bakıyordu. Kabilesi haftalardır bu tepede, insan boyunu aşan, T biçimli devasa sütunları dikmek için çalışıyordu.

Tırna'nın karnı guruldadı. Bugün avcı grubu olarak peşinden koştukları ceylan sürüsünü ellerinden kaçırmışlardı. Eğer kadınlar gün boyu ovadan (O dönemin beslenme şeklini/toplayıcılık faaliyetlerini düşünerek doldur) ..... toplamasaydı, kabile bu geceyi tamamen aç geçirecekti. Henüz bizimki gibi tuğladan veya betondan yapılmış evleri yoktu. Onlar (O dönemin barınma şartlarını ve ev yapısını düşünerek doldur) ..... yaşıyorlardı. Sabit bir yerde kalamıyorlardı çünkü geçimlerini sağlamak için (O dönemin temel geçim faaliyetlerini ve göçebe yaşam tarzını düşünerek doldur) ..... zorundaydılar.

Yaşamları her gün bir hayatta kalma mücadelesiyken, sırf bu kutsal alandaki devasa taşları dikmek için günlerdir açlığa ve yorgunluğa katlanıyorlardı. Tırna'nın elleri nasır tutmuş, omuzları taş taşımaktan yorulmuştu. Günün bitmesiyle birlikte tapınağın ortasındaki büyük ateş yakıldı. Ama Tırna'nın dermanı kalmamıştı. Ateşin karşısında yaşlı bir meşe ağacına dayandı ve derin bir uykuya daldı.

Tırna rüyasında kendini 12.000 yıl sonraki gelecekte (günümüzde) gördü. Etrafta gökyüzüne doğru uzanan devasa cam kuleler vardı. İnsanlar avlanmak veya yiyecek aramak zorunda değildi, çünkü (Günümüz insanının beslenme ve yiyeceğe ulaşma kolaylığını Tırna'nın gözünden anlatarak doldur) .....
Üstelik hiç kimse barınağı taşımak, her gittiği yerde yeniden kurmak zorunda değildi, çünkü (Günümüzün barınma imkanlarını Amar-Sin hayranlığıyla anlatarak doldur) ..... En önemlisi ise, insanların ağır işlerini dev makineler yapıyordu. Tırna'nın, kendi zamanındaki o zorlu hayatı ve sırtını ezen o T biçimli sütunları düşündü. İçini çekerek şöyle dedi:

"Keşke burada, bu gelecekte doğmuş olsaydım... O zaman (Tırna'nın kuracağı kapanış cümlesini yazarak hikâyeyi bitir). .....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu bölüm öğretmene örnek olarak hazırlanmıştır. Öğrencinin kaynakta verilen bilgileri doğru kullanması, çıkarım ile doğrudan bilgiyi ayırması ve açıklamalarını görevin kanıtlarıyla ilişkilendirmesi esas alınır.

Görev	Kabul ölçütleri / örnek öğrenci cevapları
1. Kaynak inceleme ve bilgiyi ifade etme	Göbeklitepe için büyük taşların dikildiği ve tören alanlarının oluşturulduğu; Çatalhöyük için evlerin doğal malzemelerle yapıldığı ve yerleşik yaşamın ekonomik faaliyetlerinin sürdürüldüğü gibi kaynakta açıkça verilen bilgiler kullanılabilir. Sosyal hayat açıklamasında birlikte çalışma, barınma veya üretim gibi uygun bir ilişki kurulabilir. **Örnek cevaplar:** a) Göbeklitepe'yi yapan avcı-toplayıcı topluluklar henüz yerleşik hayata geçmemiştir; bölgede sürekli ikamet etmemişlerdir. Beslenme ihtiyaçlarını avcılık ve toplayıcılıkla karşılamışlar, büyük taş anıtları dikmek için bir araya geldiklerinde ise geçici, doğal malzemelerden yapılmış barınaklar kullanmış olabilirler. b) Çatalhöyük'te yaşayan insanlar yerleşik hayata geçmiştir. Kerpiçten yaptıkları evlerde yaşamış, tarım ve hayvancılıkla uğraşarak besin ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Bunun yanında avcılık ve toplayıcılık faaliyetlerini de sürdürmüşlerdir. Günlük yaşamlarında ihtiyaç duydukları araç ve gereçleri üreterek yaşamlarını devam ettirmişlerdir. c) Çatalhöyük'teki evler güvenliği sağlamak, yaşam alanını verimli kullanmak ve çevre koşullarına uyum sağlamak amacıyla bitişik nizamda yapılmıştır. Evlere çatıdan girilmesi ise dış tehlikelere karşı korunmayı kolaylaştırmıştır.
2. Geçmiş-günümüz karşılaştırması	Benzerlik olarak insanların barınma ve beslenme gereksinimlerinin sürmesi; farklılık olarak yapı malzemeleri, besine ulaşma yolları veya üretim/teknoloji olanakları gibi uygun karşılaştırmalar kabul edilebilir. Karşılaştırma iki dönemi gerçekten karşı karşıya getirmelidir. **a. Benzerlikler (Örnek):** 1. Barınma ihtiyacı (her dönemde bir evde yaşama gereği). 2. Beslenme ihtiyacı (tüketim gerekliliği). **b. Farklılıklar (Örnek):** 1. Geçmişte besinler toplayıcılık/avcılıkla elde edilirken, günümüzde market/üretim sistemlerinden temin edilir. 2. Geçmişte yapılar doğal malzemelerle inşa edilirken, günümüzde beton, çelik ve cam gibi modern yapı malzemeleri kullanılmaktadır.

Görev	Kabul ölçütleri / örnek öğrenci cevapları
3. Dönemin koşullarıyla açıklama	Verilen unsurun dönemin olanaklarıyla ilişkilendirilmesi beklenir. Örneğin doğal malzemelerin kullanılması, üretim ve barınma biçiminin mevcut imkânlara göre şekillenmesi gibi açıklamalar kabul edilebilir. **Örnek cevaplar:** 1) Beslenme: Doğadaki yabani meyveleri toplayarak ve avlanarak; çünkü o dönemde hazır gıda veya modern tarım teknolojileri yoktur. 2) Barınma: Toprak ve kamıştan yapılmış, güvenliği sağlamak için çatıdan girilen evlerde; çünkü dış tehlikelere karşı korunaklı olmalıdır. 3) Geçim: Avcılık, toplayıcılık ve ilk tarımsal denemelerle; çünkü hayatta kalmak için doğayı doğrudan kullanmak zorundadırlar.
4. Hikaye Tamamlama	Hikaye boşlukları için örnek cevaplar: Boşluk 1 (Beslenme): "...yabani meyveleri, kökleri ve tahılları..." Boşluk 2 (Barınma): "sığınaklarda veya basit dal/taş barınaklarda..." Boşluk 3 (Geçim): "...avcı-toplayıcı bir yaşam sürmek ve yiyecek peşinde göç etmek..." Boşluk 4 (Günümüz-Beslenme): "...istediğimiz her an marketlerden veya modern sistemlerden yiyeceğe ulaşabiliyordu." Boşluk 5 (Günümüz-Barınma): "...modern, kilitli kapıları olan, güvenli ve sabit binalarda oturuyorlardı." Boşluk 6 (Kapanış Cümlesi): "...bu kadar yorulmadan, güven içinde ve karnım tok bir şekilde yaşayabilirdim."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Geçmişe Yolculuk: İlk Yerleşimlerde Bir Gün

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Her ölçüt için öğrencinin çalışma kâğıdında gözlenen performansa en uygun hücre işaretlenir ve puan son sütuna yazılır. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0-Performans Gözlenmedi yalnızca ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Kaynakları İnceleme ve Bilgiyi İfade Etme	Görseller ve bilgi metinlerinden yararlanarak ilk yerleşimlerin sosyal hayatını, geçim kaynaklarını ve yerleşim özelliklerini doğru açıklar.	Kaynakları kullanır, ancak açıklamalarında eksiklikler veya küçük yanlışlıklar vardır.	Kaynakları kullanmakta zorlanır. Soruları doğru cevaplayamaz veya açıklama yapamaz.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir kaynak kullanımı sunmaz.	
2.Geçmiş–Günümüz Karşılaştırması	Geçmiş ile günümüz arasında en az 2 benzerlik ve 2 farklılığı doğru belirler.	Benzerlik ve farklılıkların bir kısmını doğru belirler, ancak eksiklikler vardır.	Geçmiş ile günümüz arasında anlamlı benzerlik ve farklılık kuramaz.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir bilgi ifadesi sunmaz.	
3. Yorumlama	İlk yerleşimlerdeki yaşam koşullarını ve yapıların inşa edilme nedenlerini dönemin şartlarına göre doğru yorumlar ve çıkarım yapar.	Yaşam koşullarını ve evlerin yapılış nedenlerini kısmen doğru yorumlar, ancak açıklamaları yüzeyseldir.	Dönemin yaşam koşullarını yorumlamakta ve çıkarım yapmakta zorlanır.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yorum veya çıkarım sunmaz.	
4. Bakış Açısını Yansıtma (Dönüştürme)	Hikayeyi yönergeye uygun ve özgün biçimde tamamlar. İlk yerleşimlerin sosyal hayatını doğru yansıtan en az 2 bilgi kullanır.	Yönergeye uygun bir ürün oluşturur, ancak içerik, yaratıcılık veya düzen açısından eksiklikler vardır.	Yönergeye uygun bir ürün oluşturamaz veya konu ile ilgisiz bir çalışma hazırlar.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir bilgi sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	10-12 Yetkin | 7-9 Gelişmekte | 1-6 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır.)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir. Tekil 0 puanlar genel düzeyi Performans Gözlenmedi yapmaz.

ÇÖZÜM

VİDEO

4. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.3.3. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme *a) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını belirler.* *b) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının benzerliklerini listeler.* *c) Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarının farklılıklarını listeler.*

Etkinlik Adı: Medeniyetlerin Ortak Mirası

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı / Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'teki başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır. Düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Ek-1'deki çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır. Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerine ilişkin iki kaynak mektubu dikkatlice incelemeleri için yeterli zaman verilir.
3. Öğrencilerden yazdıkları her benzerlik ve farklılığı mektuplardaki bir örnekle ilişkilendirmeleri istenir. Değerlendirmede kaynakla tutarlı olan farklı ifadeler de doğru kabul edilir.

4. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki cevap anahtarı/kabul ölçütleri dikkate alınarak Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarıyla değerlendirilir.
5. Öğrencilere güçlü yön, gelişim ihtiyacı ve uygulanabilir tek bir sonraki adım içeren sözlü veya kısa yazılı geri bildirim verilir.
6. Geri bildirimden sonra öğrencilerin benzerlik veya farklılık listelerindeki bir maddeyi gözden geçirip yeniden düzenlemeleri için fırsat verilir. Düzeltilen madde ilgili ölçüt açısından yeniden incelenir.
7. Destekleme ve zenginleştirme kararları Ek-3'teki ölçüt profiline göre verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Yazı ve hukuk gibi katkı alanlarında benzerlikleri, ticaret veya mimari gibi alanlarda farklılıkları kaynak örnekleriyle açık biçimde listelemişsin. Bir maddenin ifadesini daha kısa ve karşılaştırma ilişkisini doğrudan gösterecek şekilde yeniden düzenleyebilirsin.
Gelişmekte	İki bölge arasında geçerli benzerlik ve farklılıklar bulmuşsun. Bazı maddelerde hangi Anadolu ve Mezopotamya örneğine dayandığın açık kalıyor; bir maddenin yanına iki kaynaktan dayandığın örnekleri ekleyebilirsin.
Başlangıç	Kaynaklardan bir ortak miras katkısını seçebilmişsin. Bu katkı için "Her iki bölgede de …" ya da "Anadolu'da … iken Mezopotamya'da …" biçiminde kısa bir karşılaştırma cümlesi oluşturabilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Kaynak mektuplardan bir katkı alanı birlikte seçilebilir ve iki bölgedeki örnekler yan yana getirilerek kısa bir benzerlik veya farklılık ifadesi oluşturulabilir.

Yönlendirme

Konu ile ilgili öğrenme eksikliklerini gidermek için öğrencilerin EBA platformunda "Mezopotamya ve Anadolu Medeniyetlerinin Ortak Mirasa Katkıları" başlıklı içerik önerilebilir. Ayrıca yine EBA platformunda yer alan (link: https://meb.ai/ccMLSa) ve MEBİ platformunda yer alan (link: https://meb.ai/rMJvKy) konuyla ilişkili içerik ve etkinliklerden de yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Katkı alanlarını ayırt etmekte zorlanan öğrenciler için yazı, ticaret, hukuk, bilim ve mimari başlıklarının bulunduğu kısa bir ipucu kartı kullanılabilir.
- Benzerlik ve farklılık cümleleri için "Her iki bölgede de …" ve "Anadolu'da … iken Mezopotamya'da …" gibi cümle başlangıçları verilebilir.
- Kaynak mektuplardaki ilgili cümleler birlikte işaretlenerek öğrencinin iki bölgeye ait örnekleri yan yana görmesi sağlanabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden aynı katkı alanında farklı bir Anadolu ve Mezopotamya örneği seçerek karşılaştırma listesini genişletmeleri istenebilir.
- Öğrencilerden benzerlik ve farklılıklarını "ortak katkı / farklı uygulama" başlıkları altında kısa bir karşılaştırma kartına dönüştürmeleri beklenebilir.
- Kaynak etkinlikte önerilen sanal müze içeriklerinden yararlanılarak aynı öğrenme çıktısını derinleştiren ek bir karşılaştırma yapılabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Medeniyetlerin Ortak Mirası

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Aşağıda farklı medeniyetlerin, farklı dönemlerine ait bilgiler bir araya getirilerek hayali mektuplar oluşturulmuştur. Mektupları okuyarak çalışma kâğıdını doldurunuz. Medeniyetlerin benzerliklerini ve farklılıklarını yalnızca mektuplarda verilen bilgilerden hareketle listeleyiniz.

Sevgili Mezopotamyalı Dostum **Ur-Nammu,**

Anadolu'dan sana sıcacık selamlar! Umarım sen ve ailen iyisinizdir.

Bugün okulda kil tabletlere çivi yazısı ve kayalara hiyeroglif kazırken parmaklarım epey yoruldu! Babam da bugün başkentten döndü; akşam ateş başında bize, ülkemizde önemli kararların tek bir kişiyle değil, adaletli bir şekilde Hititlerin Pankuş Meclisi'nde nasıl alındığını anlattı. Geçen yıl tüccar amcamla Lidyalıların inşa ettiği o meşhur Kral Yolu'nda yolculuğa çıktık. Uzak ülkelere at arabalarıyla ticaret malları taşıdık, bazen de limanlardan deniz yoluyla başka diyarlara ürünler gönderdik. Bu yolculuk esnasında maalesef bazı eşyalarımız çalındı ancak neyse ki zararımız Lidya Devleti tarafından tazmin edildi. Okulda ise en çok İyonyalı bilginlerin doğayı nasıl araştırdığını dinlemeyi seviyorum; büyüyünce ben de onlar gibi yeni bilgiler keşfetmek istiyorum. Geçen hafta Efes (Antik) Tiyatrosu'nda bir oyun izledim. Ustam derslerde sık sık sizden bahsediyor. Yazıyı ilk siz Sümerlerin bulduğunu, göğe yükselen zigguratlarınızı ve rüyalarımı süsleyen Babillilerin Asma Bahçeleri'ni; o meşhur Hammurabi Kanunları'nı hep ondan öğrendim.

Bir gün Kral Yolu'nu aşıp o muhteşem eserleri kendi gözlerimle görmek en büyük hayalim. En kısa zamanda senden de o gizemli toprakları anlatan bir mektup bekliyorum!

Anadolu'dan sevgilerle, dostun **Murşili...**

Sevgili Anadolulu Dostum **Murşili,**

Sana Dicle ve Fırat'ın bereketli sularıyla beslenen Mezopotamya'dan sevgiler gönderiyorum. Kil tabletini büyük bir heyecanla okudum. Mektubunda bahsettiğin gibi, okulda öğrenirken parmaklarını yoran o **çivi yazısını** ilk bizim **Sümerli** atalarımız bulmuşlar. Hatta **Asurlu** tüccar komşularımız, o dev kervanlarıyla kurdukları ticaret kolonileri sayesinde bu yazıyı ta sizin oraya, Anadolu'ya kadar taşımışlar. Sayelerinde farklı toplumlarla alışveriş yapıyoruz ve seninle bu tabletler üzerinden bilgilerimizi paylaşabiliyoruz.

Şehrimizin sokaklarında dolaşırken **Babillilerin** hazırladığı o meşhur **Hammurabi Kanunları**'nın yazılı olduğu dikilitaşları görüyorum; kurallar o kadar kesin ki, ülkemizde herkesin düzen içinde yaşamasını sağlıyor. Akşamları ise tapınaktaki bilginleri izlemeye bayılıyorum; matematik ve astronomiyle uğraşıp, gökyüzündeki yıldızları inceleyerek yepyeni bilgiler keşfediyorlar.

Bahsettiğin o güzel yerleri okuyunca çok heyecanlandım. Sizin **Pankuş Meclisi**'nde kararları birlikte almanız ne kadar da harika! Bizde de hükümdarlarımız yaşlılar ve halk meclislerine danışarak işleri yürütürler. Mimarimiz sizin eserlerinizle yarışır. Bunlara en güzel örnekler, bulutlara uzanan yüksek **zigguratlarımız** ve o dillere destan, herkesi hayran bırakan yemyeşil **Asma Bahçeleri**mizdir.

Bir gün ben de Asurlu tüccarların kervanlarına katılıp Anadolu'yu ziyaret etmek, o bahsettiğin eşsiz eserleri kendi gözlerimle görmek isterim. Yeni mektubunu sabırsızlıkla bekliyorum!

Mezopotamya'dan sevgilerle, dostun **Ur-Nammu**...

a. Mektupları okuyunuz ve adı geçen Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerini tabloya yazınız.

Anadolu Medeniyetleri	Mezopotamya Medeniyetleri

b. Verilen mektupları dikkatlice okuyunuz. Mektuptaki bilgilerden yararlanarak tabloda boş bırakılan alanları örnekteki gibi uygun ifadelerle doldurunuz.

Katkı Alanı	Anadolu Medeniyetlerinden Örnekler	Mezopotamya Medeniyetlerinden Örnekler	Benzerlikler ve Farklılıklar
Yazı	....	Sümerler yazıyı buldu, Asurlular yazıyı Anadolu'ya taşıdı.	....
.....	Lidyalılar Kral Yolu'nu inşa etti, İyonyalılar geçimini deniz ticareti ile sağladı.	....	Medeniyetler arasındaki temel fark; Anadolu'da kara ve deniz ticareti gelişmiştir; Mezopotamya'da ise ticaret daha çok kervanlar ve ticaret kolonileriyle yapılmıştır. (Farklılık)
Hukuk	....	....	Her iki medeniyette düzen sağlayan kurallar vardır. (Benzerlik)
Bilim	....	Sümerler ve Babiller astronomiyle ilgilendi.	....
.....	Efes Antik Tiyatrosu....	....	

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim bir cevap: .....
.....
.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

	Anadolu Medeniyetleri	Mezopotamya Medeniyetleri
a.	Anadolu Medeniyetleri	Mezopotamya Medeniyetleri
	Hititler	Sümer
	Lidyalılar	Babil
	İyonyalılar	Asur

b) Öğrencinin karşılaştırmasının kaynak mektuplardaki bilgilerle tutarlı olması esastır. Aşağıdaki örnekler öğretmene referans sağlamak amacıyla verilmiştir.

Katkı Alanı	Anadolu Örneği	Mezopotamya Örneği	Kabul Edilebilir Karşılaştırma
Yazı	Hititler çivi yazısı ve hiyeroglif kullandı.	Sümerler yazıyı buldu, Asurlular yazıyı Anadolu'ya taşıdı.	Benzerlik: İki bölgede de Çivi yazısı kullanılmıştır. Farklılık: Mezopotamya'da Sümerler yazıyı bulmuştur; Anadolu'da ise yazı daha çok Asurlular aracılığıyla öğrenilip kullanılmıştır.
Ticaret	Lidyalılar Kral Yolu'nu inşa etti, İyonyalılar geçimini deniz ticareti ile sağladı.	Asurlular ticaret kolonileri kurdu, Babiller ticaretle uğraştı.	Benzerlik: İki bölgede de ticaret gelişmiştir. Farklılık: Anadolu'da kara ve deniz ticareti gelişmiştir; Mezopotamya'da ise ticaret daha çok kervanlar ve ticaret kolonileriyle yapılmıştır.
Hukuk	Hititlerde tazminat esastır.	Babiller Hammurabi Kanunları'nı esas almıştır.	Benzerlik: İki bölgede de düzen sağlayan kurallar vardır. Farklılık: Hititlerde Pankuş gibi danışma meclisi bulunurken, Mezopotamya'da Hammurabi Kanunları gibi daha sert ve merkezi hukuk kuralları görülmüştür.

Katkı Alanı	Anadolu Örneği	Mezopotamya Örneği	Kabul Edilebilir Karşılaştırma
Bilim	İyonyalılar bilim alanında gelişti.	Sümerler ve Babiller astronomiyle ilgilendi.	Benzerlik: İki bölgede de bilimsel çalışmalar görülür. Farklılık: Anadolu'da özellikle İyonlar felsefe ve pozitif bilimlerde gelişirken, Mezopotamya'da astronomi ve matematik daha çok gelişmiştir.
Mimari	Efes Antik Tiyatrosu…	Zigguratlar, Asma Bahçeleri…	Benzerlik: İki bölgede de mimari ve sanat eserleri vardır. Farklılık: Anadolu'da ticaret (Kral) yolu ve tiyatro öne çıkarken, Mezopotamya'da zigguratlar ve Asma Bahçeleri gibi yapılar öne çıkmıştır.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Medeniyetlerin Ortak Mirası

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Her ölçüt için çalışma kâğıdında gözlenen performansa en uygun düzey işaretlenir. Başlangıç sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0-Performans Gözlenmedi yalnızca ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
Anadolu Medeniyetleri	Anadolu medeniyetlerinin 3 tanesini yazmıştır.	Anadolu medeniyetlerinin 2 tanesini yazmıştır.	Anadolu medeniyetlerinden birini yazmıştır.	Anadolu medeniyetlerinden herhangi birini yazmamıştır.	
Mezopotamya Medeniyetleri	Mezopotamya medeniyetlerinin 3 tanesini yazmıştır.	Mezopotamya medeniyetlerinin 2 tanesini yazmıştır.	Mezopotamya medeniyetlerinden birini yazmıştır.	Mezopotamya medeniyetlerinden herhangi birini yazmamıştır.	
Katkı alanlarının doğru kullanılması	Yazı, ticaret, hukuk, bilim, mimari alanları doğru ve eksiksiz kullanılmıştır.	Alanlar genel olarak doğru kullanılmıştır.	Bazı alanlar eksik ya da karışıktır.	Alanlardan herhangi birini yazmamıştır.	
Anadolu medeniyetlerinden verilen örnekler	Hitit, Lidya, İyon gibi Anadolu medeniyetlerinden doğru örnekler verilmiştir.	Örneklerin çoğu doğrudur.	Bazı örneklerde bilgi hatası vardır.	Örneklere ilişkin değerlendirilebilir bir ifade sunmamıştır.	
Mezopotamya medeniyetlerinden verilen örnekler	Sümer, Asur ve Babil gibi Mezopotamya medeniyetlerinden doğru örnekler verilmiştir.	Örneklerin çoğu doğrudur.	Bazı örneklerde bilgi hatası vardır.	Örneklere ilişkin değerlendirilebilir bir ifade sunmamıştır.	
Benzerliklerin doğru yazılması	Her alanda iki bölgenin ortak yönleri açık ve doğru belirtilmiştir.	Benzerlikler genel olarak doğrudur.	Benzerlikler kısa, eksik ya da kısmen hatalıdır.	Benzerliklere ilişkin değerlendirilebilir bir ifade sunmamıştır.	
Farklılıkların doğru yazılması	Her alanda Anadolu ve Mezopotamya arasındaki farklar açıkça belirtilmiştir.	Farklılıklar çoğunlukla doğru yazılmıştır.	Farklılıklar eksik ya da yüzeyseldir.	Farklılıklara ilişkin değerlendirilebilir bir ifade sunmamıştır.	

Toplam Puan	..... / 21
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	17-21 Yetkin | 12-16 Gelişmekte | 1-11 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında)
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir. Tekil 0 puanlar genel düzeyi Performans Gözlenmedi yapmaz.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Yaşayan Demokrasimiz
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.4.1. Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme *a) Demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının niteliklerini belirler.* *b) Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi belirler.*

Etkinlik Adı: Cumhuriyet ve Demokrasi Arasındaki İlişki

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) dağıtılır.
2. Öğrencilerin çalışma kâğıdını incelemeleri ve görevleri sırasıyla tamamlamaları sağlanır.
3. Görevler tamamlandıktan sonra öğrencilerin cevaplarını gözden geçirmelerine kısa bir süre ayrılır.
4. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
5. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
6. Öğrencilerin cumhuriyet ile demokrasi arasındaki ilişkiye yönelik açıklamalarından birini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
7. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Demokrasi ve cumhuriyetin niteliklerini doğru belirlemiş, iki kavram arasındaki ilişkiyi açık ve tutarlı biçimde açıklamışsın. Açıklamandaki örnekler düşünceni güçlü biçimde destekliyor. Bir sonraki çalışmada bu ilişkiyi günlük yaşamdan yeni bir örnekle zenginleştirebilirsin.
Gelişmekte	Demokrasi ve cumhuriyetin temel özelliklerini büyük ölçüde doğru belirlemişsin. İki kavram arasındaki ilişkinin hangi yönlerden birbirini tamamladığını biraz daha açık ifade etmen çalışmanı güçlendirebilir. Metindeki seçim, egemenlik, özgürlük ve katılım örneklerinden yararlanabilirsin.
Başlangıç	Bazı demokrasi ve cumhuriyet özelliklerini doğru belirlemişsin; ancak kavramları ayırmada ve aralarındaki ilişkiyi açıklamada eksiklikler bulunuyor. Çalışma kâğıdındaki örnekleri yeniden inceleyerek hangi özelliğin hangi kavramla daha doğrudan ilişkili olduğunu belirlemen yararlı olabilir.
Performans Gözlenmedi	Değerlendirilebilir bir yanıt bulunmuyor. Çalışma kâğıdındaki metin ve örneklerden yararlanarak en az bir demokrasi niteliği, bir cumhuriyet niteliği ve iki kavram arasındaki ilişkiye yönelik kısa bir açıklama oluşturmayı deneyebilirsin.

Yönlendirme

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermek için EBA platformunda yer alan “Demokrasi ve Cumhuriyet Kavramının Temel Nitelikleri” başlıklı etkinlikleri tamamlamaları istenebilir; çalışma kâğıdındaki örnekler yeniden incelenerek kavramların niteliklerini ayırt etmeye yönelik kısa bir tekrar yapılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Okuma veya kavramsallaştırma güçlüğü çeken öğrenciler için hazır hikâye verilerek hikâyede boşluklar bırakılır ve öğrenciden bu boşlukları doldurması istenebilir.
- Cumhuriyet ve demokrasi ile ilgili görsel okuma ve eşleştirme etkinliklerinin yer aldığı çalışma yaprakları kullanılabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden dijital uygulamalar kullanarak cumhuriyetin temel niteliklerinden biriyle ilgili bir ağ günlüğü yazısı hazırlamaları istenebilir. Hazırlanan çalışmalar dijital uygulamalar aracılığıyla paylaşılarak bütün sınıfın katkıda bulunacağı hâle getirilebilir.
- Öğrencilerden, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edildiği veya önemli bir demokratik hakkın (örneğin kadınlara seçme ve seçilme hakkı) verildiği günü hayal ederek dijital bir araçla (veya kâğıt üzerinde) bir gazete manşeti ve kısa bir haber metni tasarımı istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Cumhuriyet ve Demokrasi Arasındaki İlişki

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

1) Her öğrencinin ifadesini dikkatlice okuyunuz. İfadenin ilişkili olduğu demokrasi niteliğini veya niteliklerini belirleyiniz ve öğrencinin adını aşağıdaki ilgili kutuya yazınız. Her öğrenci en az bir kutuya yazılmalıdır. Bir ifade birden fazla niteliği içeriyorsa öğrencinin adını birden fazla kutuya yazabilirsiniz.

Elvin

Sınıf başkanlığına ben ve üç arkadaşım aday olduk. Hepimiz projelerimizi arkadaşlarımıza anlattık. Daha sonra öğretmenimizin hazırladığı sandıkta sınıfla beraber oylarımızı özgürce kullandık.

Okulumuzda açılan müzik kulübüne kendi isteğimle katıldım. Seçimlerimizi özgürce yapabilmemiz demokrasinin sunduğu en güzel haklardan birisidir.

Murat

Hasan

Hazırlayacağımız sınıf gazetesinin tasarımı için grupta dört farklı fikir ortaya çıktı. Farklı fikirlerin ve yeni görüşlerin bir arada yaşaması demokrasinin en büyük zenginliğidir.

Yönetimde milletin kendisi söz sahibidir. Seçtiği temsilciler aracılığıyla geleceğine yön verir. Yani egemenlik doğrudan millete aittir.

Irmak

Polat

Yeni spor alanından tüm öğrenciler eşit şekilde yararlanabiliyor. Kanunlar önünde olduğu gibi okulumuzda da kimsenin üstünlüğü yoktur; herkes aynı hak ve imkânlara sahiptir.

Mahallemizdeki park düzenlemesi için belediye meclisi bir karar aldı. Bu karara muhtarımız dâhil tüm mahalleli uymak zorundadır. Çünkü kurallar, mevkisi ne olursa olsun herkes için geçerlidir.

Cansel

Elmas

Belediye, gençlik meclisi toplantısına her gruptan temsilci davet etti. Farklı görüşteki tüm gençler, yeni spor alanlarının projesine fikirleriyle katkı sundu. Böylece projeye yönelik kararlar çok sesliilikle ve ortak akılla alındı.

Herkes yıl sonu gezisi için gitmek istediği yeri söyledi. Tüm arkadaşlarımın düşünceleri değerlendirildi. Kimse kendi görüşünü diğerine zorla kabul ettirmeye çalışmadı. Öneriler arasında en çok istenen yer kabul edildi.

Umut

Millî Egemenlik	Hukukun Üstünlüğü	Seçme ve Seçilme

Özgürlük	Eşitlik	Katılım	Çoğulculuk

2) Cumhuriyet ve demokrasiyle ilgili aşağıdaki metinleri okuyunuz.

Hatırlatma: Demokrasi halk egemenliğini, insanların hür ve kanun önünde eşit olduğunu savunan bir kurallar bütünüdür. Cumhuriyet ise bu kuralların uygulandığı devlet (yönetim) biçimidir.

Bir Devlet Biçimi Olarak Cumhuriyet

Cumhuriyet, ülkeyi yönetecek kişilerin halk tarafından seçildiği yönetim biçimidir. Cumhuriyette egemenlik millete aittir. Devlet yöneticileri belirli bir süre için görev yapar; görev süreleri dolunca yeniden seçim yapılır. Yönetim babadan oğula geçmez. Ülkenin nasıl yönetileceği ve herkesin uyması gereken kurallar Anayasa ile belirlenir. Cumhuriyette herkes kanun önünde eşittir.

Bir Yaşam Biçimi Olarak Demokrasi

Demokrasi, halkın kendi yöneticilerini seçtiği ve yönetime katıldığı bir yönetim anlayışıdır. Demokraside herkes düşüncelerini özgürce ifade edebilir ve farklı görüşlere saygı gösterilir. Vatandaşlar seçimlerde eşit oy kullanma hakkına sahiptir. Bir ülkede farklı siyasi partilerin bulunması, insanların farklı görüşlerini temsil etmesini sağlar. Seçim sonucunda çoğunluğun kararı uygulanırken, azınlıkta kalan kişilerin de hak ve özgürlükleri korunur. Demokrasi; katılımı, eşitliği, özgürlüğü ve farklı düşüncelere saygıyı temel alır.

a) Tablodaki her ifadenin öncelikle cumhuriyetle mi, yoksa demokrasiyle mi ilişkili olduğuna karar veriniz. Uygun sütuna "✓" işareti koyunuz. Her ifade için yalnızca bir sütunu işaretleyiniz.

İfade	Cumhuriyet	Demokrasi
1. Ülkeyi yönetecek kişilerin belirli bir süreliğine seçimle iş başına gelmesidir.		
2. Bireylerin düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi ve kararlara katılabilmesidir.		
3. Devlet başkanlığının babadan oğula geçmediği, veraset sisteminin reddedildiği yönetim şeklidir.		
4. Farklı görüş ve siyasi partilerin bir arada bulunabilmesi (çoğulculuk) esasına dayanır.		
5. Kararların alınmasında çoğunluğun görüşünün yanında azınlıkta kalanların haklarının da korunmasıdır.		
6. Devletin anayasal bir çerçeveye sahip olması ve gücünün yasalarla sınırlandırılmasıdır.		

b) Okuduğunuz metinlerden yola çıkarak cumhuriyet ile demokrasi arasındaki ilişkiyi açıklayınız. .....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim bir cevap: .....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu bölüm, Ek-1'deki öğrenci yanıtlarının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere örnek olarak hazırlanmıştır.

1. Demokrasi Nitelikleri

Öğrencinin metindeki ifadeye dayalı olarak yaptığı anlamlı ve gerekçeli alternatif eşleştirmeler kabul edilebilir. Bir ifade birden fazla demokrasi niteliğini içeriyorsa öğrenci adı birden fazla kutuya yazılabilir.

Demokrasi Niteliği	Kabul Edilebilir Öğrenci Adları / Kanıtlar
Millî Egemenlik	Elvin, Irmak
Hukukun Üstünlüğü	Polat, Cansel
Seçme ve Seçilme	Elvin, Irmak
Özgürlük	Murat, Hasan, Elmas, Umut
Eşitlik	Polat, Cansel, Elmas, Umut
Katılım	Elvin, Murat, Hasan
Çoğulculuk	Elvin, Hasan, Elmas, Umut

2. Cumhuriyet–Demokrasi Ayrımı ve İlişki

İfade	Cumhuriyet	Demokrasi
1. Ülkeyi yönetecek kişilerin belirli bir süreliğine seçimle iş başına gelmesidir.	✓	
2. Bireylerin düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi ve kararlara katılabilmesidir.		✓
3. Devlet başkanlığının babadan oğula geçmediği, veraset sisteminin reddedildiği yönetim şeklidir.	✓	
4. Farklı görüş ve siyasi partilerin bir arada bulunabilmesi (çoğulculuk) esasına dayanır.		✓
5. Kararların alınmasında çoğunluğun görüşünün yanında azınlıkta kalanların haklarının da korunmasıdır.		✓
6. Devletin anayasal bir çerçeveye sahip olması ve gücünün yasalarla sınırlandırılmasıdır.	✓	

Açık uçlu soru için kabul ölçütü: Yanıtta cumhuriyetin devletin yönetim biçimi/kurumsal çerçevesi olduğu; demokrasinin ise özgürlük, eşitlik, katılım, çoğulculuk ve hakların korunması gibi ilkelerle bu yönetimin işleyişini nitelendirdiği açıklanmalıdır. İki kavramın aynı olmadığı ancak demokratik bir cumhuriyet düzeninde birbirini tamamlayabildiği anlamı korunmalıdır.

Örnek kabul edilebilir cevaplar: "Cumhuriyet, yöneticilerin halk tarafından seçildiği ve egemenliğin millete ait olduğu yönetim biçimidir. Demokrasi ise bu yönetimde halkın özgürce katılmasını, farklı görüşlerin temsil edilmesini ve hakların korunmasını sağlar. Bu nedenle cumhuriyet ile demokrasi farklı kavramlar olsa da demokratik bir yönetimde birbirini tamamlar."

"Cumhuriyet devletin yapısını ve yönetim biçimini belirler. Demokrasi ise bu yönetimin içine özgürlük ve insan hakları gibi değerleri katan bir yaşam anlayışıdır. Cumhuriyet bir çerçeve ise demokrasi onun içini dolduran ruhtur. En ideal durum, cumhuriyet yöntemiyle yönetilen bir devletin demokratik ilkeleri tam olarak uygulamasıdır."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Cumhuriyet ve Demokrasi Arasındaki İlişki

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Ek-1'de ortaya koyduğu performans her ölçüt için ayrı ayrı değerlendirilir. 3, 2 ve 1 puan düzeyleri gözlenebilir performansın niteliğini; 0 puan ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir performans kanıtının bulunmadığını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının niteliklerini belirleme	Çalışma kâğıdındaki örneklerden hareketle demokrasi ve cumhuriyete ait temel nitelikleri doğru ve kapsamlı biçimde belirler; eşleştirmelerinde kavramsal tutarlılık gösterir.	Temel niteliklerin çoğunu doğru belirler; birkaç eşleştirmede eksiklik veya sınırlı kavram karışıklığı bulunur.	Bazı temel nitelikleri doğru belirler; ancak eşleştirmelerinin önemli bir bölümünde eksiklik veya kavram karışıklığı vardır.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yanıt sunmaz ya da yanıt tamamen konu dışıdır.	
2. Cumhuriyet ve demokrasi kavramlarını ayırt etme	Verilen ifadelerin hangi kavramla öncelikli olarak ilişkili olduğunu doğru belirler ve iki kavramın farklı işlevlerini tutarlı biçimde ayırt eder.	İfadelerin çoğunu doğru sınıflandırır; kavramların farklı işlevlerini genel olarak ayırt eder ancak bazı karışıklıklar bulunur.	Sınırlı sayıda ifadeyi doğru sınıflandırır; cumhuriyet ve demokrasinin farklı işlevlerini ayırt etmede belirgin eksiklikler gösterir.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir yanıt sunmaz ya da sınıflandırma bütünüyle ilgisizdir.	
3. Cumhuriyet ve demokrasi arasındaki ilişkiyi açıklama	İki kavramın farklı olduğunu belirtir; cumhuriyetin yönetim biçimi/kurumsal çerçevesi ile demokrasinin özgürlük, eşitlik, katılım ve çoğulculuk ilkeleri arasındaki tamamlayıcı ilişkiyi kendi ifadeleriyle açık ve doğru biçimde açıklar.	İki kavram arasındaki ilişkiyi genel olarak doğru açıklar; ancak açıklama kısmen yüzeysel veya eksik gerekçelendirilmiştir.	Temel düzeyde bir ilişki kurar; fakat kavramlardan birini eksik açıklar, ilişkiyi sınırlı veya kısmen karışık biçimde ifade eder.	İki kavram arasındaki ilişkiye yönelik değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz ya da açıklama tamamen konu dışıdır.	

Toplam Puan	..... / 9
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Genel düzey toplam puanla birlikte ölçüt profilinden hareketle yorumlanır. Öğrencinin özellikle düşük puan aldığı ölçüt, verilecek göreve özgü geri bildirimin ve sonraki destekleme/zenginleştirme kararının odağını oluşturur.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Yaşayan Demokrasimiz
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.4.2. Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme *a) Etkin vatandaş olmanın önemine ilişkin varsayımda bulunur.* *b) Etkin vatandaşın sahip olması gereken özellikleri listeler.* *c) Etkin olan ve olmayan vatandaş özelliklerini karşılaştırır.* *ç) Etkin vatandaş davranışlarının toplum düzenine etkisine yönelik önermelerde bulunur.* *d) Etkin vatandaş olmanın önemini toplum düzeni açısından değerlendirir.*

Etkinlik Adı: Etkin Vatandaşlık

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır ve görselleri, tabloyu ve açık uçlu soruları incelemeleri için kısa bir hazırlık süresi verilir.
3. Görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir. Gerektiğinde öğrencilerin ders kitabına veya öğretmenin sunduğu güvenilir temel kaynaklara yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.
4. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki görevleri sırasıyla ve bireysel olarak tamamlamaları beklenir.

5. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
6. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
7. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
8. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Mahalledeki sorunları doğru belirledin; etkin vatandaş davranışları ile toplum düzeni arasındaki ilişkiyi gerekçeli biçimde açıkladın. Bir sonraki çalışmada çözüm yollarının hangi kurumlarla iş birliği içinde uygulanabileceğini de düşünmen çalışmanı daha da geliştirebilir.
Gelişmekte	Sorunları ve etkin vatandaş davranışlarını büyük ölçüde doğru belirledin. Tahminlerinde davranışların toplum düzenine etkisini daha açık bir neden-sonuç ilişkisiyle ifade etmen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Bazı sorunları ve uygun davranışları belirleyebildin. Görselleri ve tablodaki karşılaştırmaları yeniden inceleyerek etkin vatandaş davranışının güvenlik, huzur ve düzen üzerindeki etkisini bir örnekle açıklamayı deneyebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Görseller birlikte incelenerek bir sorun ve bu soruna yol açan bir insan davranışı belirlenebilir. Yine bu sorun karşısında etkin ve etkin olmayan vatandaş davranışlarına birer örnek vermesi istenebilir.

Yönlendirme

Yönlendirme: Görseller yeniden incelenebilir. "Bu mahallede yaşayan vatandaşların hakları sınırsız mıdır? Bir kişinin davranışı başkalarının haklarını kullanmasını engelliyorsa bunun toplum düzenine etkisi ne olabilir?" soruları üzerinden düzeltici ve açıklayıcı geri bildirim verilebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Çalışma kâğıdındaki etkinliklerde ilk örnekler öğretmen rehberliğinde yapılabilir.
- Kendilerini ifade etmekte zorlanan öğrenciler için tahtaya "Bence bu hak önemlidir. Çünkü…" ve "Eğer bu sorumluluğu yerine getirmezsek, şu sorun ortaya çıkar…" gibi cümle başlatıcılar yazılabilir.
- Somut örneklere ihtiyaç duyan öğrenciler, kavramları daha hızlı öğrenen bir öğrenci ile eşleştirilerek görevlerin açıklanmasında akran öğrenmesinden yararlanılabilir.
- Dilek ve şikâyet kutusu tasarlayarak okulda uygun yerlere asmaları istenebilir.

Zenginleştirme

- Etkin vatandaşın niteliklerini açıklayan bir broşür hazırlaması sağlanabilir.
- Etkin vatandaş olmanın önemini açıklayan bir kamu spotu senaryosu yazmaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Etkin Vatandaşlık

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Mahallemizdeki Küçük Sorunlar Büyüyor

Bahçelievler Mahallesi sakinleri son günlerde mahallelerindeki bazı sorunları fark eder.

1. Sorunu Belirleyelim

A, B, C ve D görsellerini ayrı ayrı inceleyiniz. Her görselde gördüğünüz sorunu, görselin üzerindeki boşluğa yazınız.

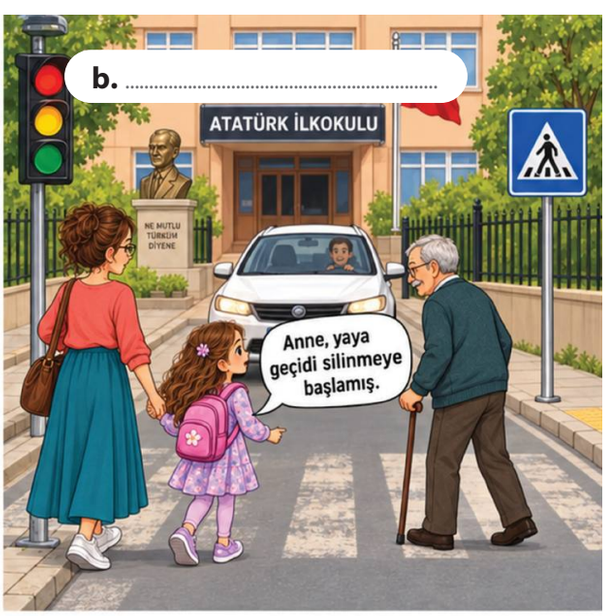

2. Sorunların Nedenlerini Düşünelim

Yukarıdaki görsellerdeki sorunlara insanların hangi davranışlarının yol açtığını yazınız.

a. .....

b. .....

c. .....

d. .....

3. Etkin Vatandaş Gözüyle İnceleyelim

Birinci soruda tespit ettiğiniz problemleri, problem karşısında etkin ve etkin olmayan vatandaşların davranışlarını örnekte olduğu gibi aşağıdaki tabloya doldurunuz.

Problem	Etkin Vatandaş Davranışına Örnek	Etkin Olmayan Vatandaş Davranışına Örnek
Yaya geçidinin silinmesi	Örnek: Belediyeye bilgi vererek yenilenmesini sağlar.	Örnek: Yoluna devam eder, sorunla ilgilenmez.

4. Tahminde Bulunalım

a) Mahalledeki insanlar bu sorunlara duyarsız kalırsa neler yaşanabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

b) Mahalledeki insanlar etkin vatandaş davranışı gösterirse neler değişebilir? Yazınız.

.....

.....

.....

5. Toplum Düzeni Açısından Değerlendirelim

Mahallenizde yaşadığınız bir sorunun çözülmesinin insanların güvenliği ve huzuru açısından neden önemli olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Sonuç Cümlemiz

Aşağıdaki cümleyi tamamlayınız.

Etkin vatandaş olmak önemlidir; çünkü… .....

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu bölüm, çalışma kâğıdındaki açık uçlu görevlerde kabul edilebilir yanıtların sınırlarını göstermek amacıyla kullanılır. Aynı anlamı doğru ve gerekçeli biçimde veren farklı ifadeler kabul edilir.

1. Sorunu Belirleyelim

Görseller için kabul edilebilir sorun adlandırmaları: A: çevre/çöp kirliliği, çöp kutularının taşması; B: yaya geçidinin silinmesi veya trafik güvenliği sorunu; C: raf fiyatı ile kasa fiyatının farklı olması/tüketici hakkı sorunu; D: park yasağına rağmen park etme, kaldırımı/yaya alanını engelleme. Eşdeğer ve görselle uyumlu ifadeler kabul edilir.

2. Sorunların Nedenlerini Düşünelim

Sorunla doğrudan ilişkili insan davranışlarını belirtmesi beklenir. Örneğin çöplerin uygunsuz bırakılması; gerekli bakım ve bildirimlerin yapılmaması; fiyat bilgilerinin güncellenmemesi veya yanlış uygulanması; trafik/park kurallarına uyulmaması.

3. Etkin Vatandaş Gözüyle İnceleyelim

Her problem için çözüm arayan, ilgili kişi/kuruma bildiren, kurallara ve başkalarının haklarına saygı gösteren davranışlar "etkin vatandaş" örneği; sorunu görmezden gelen, kuralları ihlal eden veya başkalarının haklarını dikkate almayan davranışlar "etkin olmayan vatandaş" örneği olarak kabul edilir.

4. Tahminde Bulunalım

Duyarsız kalındığında güvenlik, çevre, tüketici hakkı, ulaşım ve huzur sorunlarının büyüyebileceğine; etkin vatandaş davranışı gösterildiğinde sorunların ilgili kurumlarla iş birliği içinde çözülebileceğine ve toplum düzeninin güçlenebileceğine ilişkin gerekçeli tahminler kabul edilir.

5. Toplum Düzeni Açısından Değerlendirelim

Sorunun çözümünü insanların güvenliği, huzuru, haklarının korunması, kurallara uyma ve ortak yaşam düzeniyle ilişkilendiren açıklamalar kabul edilir.

6. Sonuç Cümlemiz

"Etkin vatandaş olmak önemlidir; çünkü…" cümlesini toplum düzeni, hak ve sorumluluk, sorunların çözümüne katılım, güvenlik veya huzurla gerekçeli biçimde tamamlayan yanıtlar kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Etkin Vatandaşlık

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'deki cevabına göre 3 (Yetkin), 2 (Gelişmekte), 1 (Başlangıç) veya 0 (Performans Gözlenmedi) düzeylerinden biriyle puanlanır. Başlangıç düzeyi, sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 düzeyi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Problemleri Belirleme	Görsellerdeki dört problemi doğru ve açık biçimde belirler.	Problemlerin üçünü doğru belirler; birinde eksiklik veya hata vardır.	Problemlerden bir veya ikisini doğru belirler; diğerlerinde belirgin eksiklikler bulunur.	Problemlere ilişkin değerlendirilebilir yanıt vermez.	
2. Nedenleri Tahmin Etme	Dört problem için insan davranışı–sorun ilişkisini mantıklı ve açıklayıcı biçimde kurar.	Nedenleri büyük ölçüde belirler; bazı davranış–sorun ilişkileri sınırlı gerekçelendirilmiştir.	Bazı nedenleri belirtir ancak ilişkiler yüzeysel, eksik veya kısmen hatalıdır.	Nedenlere ilişkin değerlendirilebilir yanıt vermez.	
3. Tabloyu Doldurma Becerisi	Her problem için etkin ve etkin olmayan vatandaş davranışlarını doğru ve tutarlı biçimde karşılaştırır.	Tablonun büyük bölümünü doğru doldurur; birkaç ifade eksik veya az ayrıntılıdır.	Tablonun sınırlı bölümünü doldurur; davranışların karşılaştırılmasında belirgin eksiklikler vardır.	Tabloya ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	
4. Tahmin Sorularını Cevaplama	Duyarsız kalma ve etkin davranma durumlarının olası sonuçlarını açık, tutarlı ve neden-sonuç ilişkisiyle açıklar.	Her iki duruma ilişkin tahminde bulunur; açıklamalardan birinde gerekçe veya ilişki sınırlıdır.	Tahminlerden biri anlaşılırdır; diğerinde sonuç–neden bağlantısı zayıf veya eksiktir.	Tahmin sorularına ilişkin değerlendirilebilir yanıt vermez.	
5. Toplumsal Düzen ve Güvenlik Bağlantısı	Sorunun çözümünü düzen, güvenlik ve huzurla açık ve gerekçeli biçimde ilişkilendirir.	Toplumsal etkiyi doğru belirtir ancak açıklaması sınırlı veya geneldir.	Temel bir bağlantı kurar; güvenlik, huzur veya düzen boyutunu yeterince açıklayamaz.	Toplumsal düzen ve güvenlik bağlantısına ilişkin değerlendirilebilir yanıt vermez.	
6. Sonuç Cümlesi	"Etkin vatandaş olmak önemlidir; çünkü…" cümlesini güçlü, gerekçeli ve anlamlı biçimde tamamlar.	Cümleyi anlamlı biçimde tamamlar; gerekçesi kısmen geliştirilmiştir.	Cümlede etkin vatandaşlığın önemine değinir ancak gerekçesi sınırlı veya yüzeyseldir.	Sonuç cümlesine ilişkin değerlendirilebilir yanıt vermez.	

Toplam Puan	..... / 18
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	15–18 Yetkin | 10–14 Gelişmekte | 1–9 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir özet sağlar. Biçimlendirici geri bildirim ve farklılaştırma kararlarında öğrencinin ölçüt bazındaki performans profili esas alınır. Geri bildirim sonrasında öğrencinin en az bir açıklamasını yeniden düzenlemesine fırsat verilir.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Hayatımızdaki Ekonomi
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.5.1. Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme *a) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini farklı kaynaklar üzerinden inceler.* *b) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkilerine ilişkin bilgileri bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*

Etkinlik Adı: Kaynakların İki Yüzü

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Makas, Yapıştırıcı

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı / Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) dağıtılır.
2. Öğrencilerin çalışmada kullanacakları makas ve yapıştırıcının hazır bulundurulması sağlanır.
3. Çalışma kâğıdındaki görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir. Gerektiğinde öğrencilerin ders kitabına veya öğretmenin sunduğu güvenilir temel kaynaklara yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.
4. Öğrencilerin Çalışma Kâğıdındaki görevleri sırasıyla tamamlamaları beklenir.
5. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.

6. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
7. Öğrencilerin açık uçlu açıklamalarından birini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
8. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Kaynakların verimli ve verimsiz kullanımına ilişkin örnekleri doğru ayırmışsın. Metinlerdeki durumların doğa ve insanlar üzerindeki etkilerini açık ve gerekçeli biçimde ifade etmen çalışmanın güçlü yönü. Bir sonraki çalışmanda farklı bir kaynak türünden örnek eklemen yorumunu daha da çeşitlendirebilir.
Gelişmekte	Örneklerin büyük bölümünü doğru sınıflandırmışsın; bu, temel ayrımı kavradığını gösteriyor. Gerekçelerinde doğa ve insanlar üzerindeki sonuçları birlikte ele alma konusunda bazı eksiklikler bulunuyor. Metindeki ayrıntılardan yararlanarak bir açıklamanı yeniden düzenlemen cevabını güçlendirebilir.
Başlangıç	Bazı örnekleri doğru ayırman çalışmanın güçlü yönü. Verimli ve verimsiz kullanımın doğa ve insanlar üzerindeki sonuçlarını ilişkilendirmede daha fazla desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Bir örneği ders kitabındaki ilgili bilgiyle karşılaştırarak açıklamanı yeniden oluşturman gelişimini destekleyebilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmanda kaynakların verimli ve verimsiz kullanımını ayırt ettiğini gösteren yeterli bir kanıt henüz oluşmamış. Bu ayrımı yapabilmek için kaynak kullanımının doğa ve insanlar üzerindeki etkilerini belirlemeye ihtiyaç duyuyorsun. Ders kitabındaki bir örneği inceleyerek kaynağın nasıl kullanıldığını ve ortaya çıkan bir sonucu yazmakla başlayabilirsin.

Yönlendirme

Öğrencilerin MEBİ platformunda "Kaynaklarımızın Verimli Kullanımı" (https://meb.ai/gQtLPr) sayfasında yer alan Etkinliklerle Öğren, Oynayarak Öğren etkinliklerini yapmaları, aynı sayfada yer alan Bağlam Temelli Soruları çözmeleri istenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilerin kaynakların verimli ve verimsiz kullanımıyla ilgili görsel toplaması istenebilir. Bu görseller sınıf panosunda sergilenebilir.
- Kaynakların verimli ve verimsiz kullanımı ile ilgili videolar izletilebilir.

Zenginleştirme

- Kaynakların verimli ve verimsiz kullanımının insan ve doğa üzerindeki etkisiyle ilgili dijital ortamlarda infografik hazırlaması istenebilir.
- Çevresinde kaynakların verimli kullanımına örnek olan uygulamaları yapan kişiler ile röportaj veya görüşme yapması istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Aşağıdaki kartları makas kullanarak dikkatlice kesiniz.

Doğal Kaynakların Kullanımı Kartları

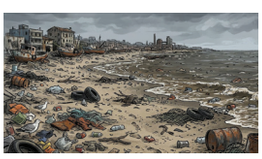
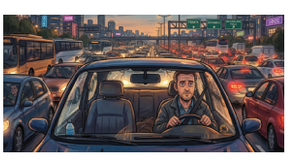

1. Kesilen kartları kaynakların verimli ve verimsiz kullanımı şeklinde ayırınız. Aşağıdaki uygun yerlere yapıştırınız.

Kaynakların Verimli Kullanıldığı Örnekler		Kaynakların Verimsiz Kullanıldığı Örnekler	

2. Aşağıdaki metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Altyapı Hamlesiyle İçme Suyundaki Kayıp Büyük Ölçüde Azalacak

İlçede içme suyu altyapısının güçlendirilmesine yönelik önemli bir proje hayata geçiriliyor. Mevcut durumda kullanılan her 100 litre içme suyunun 30 litresi, yer altındaki boru hatlarında meydana gelen kaçaklar nedeniyle kayboluyor.

Belediye tarafından planlanan yeni altyapı projesiyle, içme suyu şebekesindeki kayıp-kaçak oranının önemli ölçüde azaltılması hedefleniyor. Projenin tamamlanmasının ardından her 100 litre içme suyunda yaşanan kaybın 30 litreden 3 litreye düşürülmesi amaçlanıyor.

Yetkililer, modern altyapı çalışmaları sayesinde hem su kaynaklarının daha verimli kullanılacağını hem de vatandaşlara daha kesintisiz ve kaliteli içme suyu hizmeti sunulacağını belirtti.

Soru 1: Belediyenin hayata geçireceği bu projenin insan yaşamı ve doğal çevre üzerindeki etkileri neler olabilir? Gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Tatil için konakladığımız butik otele vardığımızda odamızdaki ışıkların gereksiz yere açık bırakıldığını, televizyonun çalışır durumda olduğunu ve prizde kullanılmayan bir şarj aletinin takılı olduğunu gördük. Banyoyu kontrol ettiğimizde ise musluğun açık kaldığını fark ettik. Bu durumun enerji ve su israfına neden olacağını düşünerek otel görevlisine bilgi verdik.

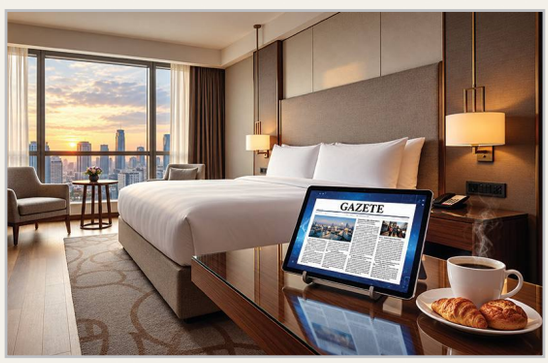

Soru 2: Bu olayın devam etmesi durumunda insanlar ve doğal çevre nasıl etkilenebilir? Kaynakların verimli kullanılması açısından görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Birinci görevde doğru sınıflandırılan görsel sayısı; ikinci görevin ilk sorusunda ise soruda ifade edilen uygun etkilerin sayısı dikkate alınır. Açık uçlu yanıtlarda aynı anlamı taşıyan, metinle ve öğrenme çıktısıyla uyumlu farklı ifadeler kabul edilir. Aşağıda örnek cevaplar verilmiştir.

Kaynakların Verimli Kullanıldığı Örnekler		Kaynakların Verimsiz Kullanıldığı Örnekler	
			
			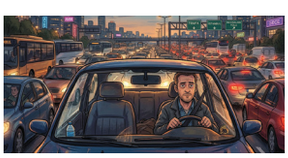
			

Soru 1: Bu durum doğal kaynakların verimli kullanılmasına örnektir. Doğal kaynakların verimli kullanılması, insanların ihtiyaçlarını karşılamaya uzun süre devam etmesini sağlar. Doğal kaynaklar korunur, böylece gelecek nesiller de bu kaynaklardan yararlanabilir. Doğada denge korunur, çevre kirliliği azalır ve canlılar sağlıklı bir ortamda yaşar. Aynı zamanda israf önlenir ve ekonomik açıdan tasarruf sağlanır. Dünyanın daha yaşanılabilir bir yer olmasını sağlar.

Soru 2: Bu durum doğal kaynakların verimli kullanılmamasına, kaynakların hızla tükenmesine örnektir. Bu durum su kıtlığı, enerji kaynaklarının verimsiz kullanılmasına neden olur. Böylece doğal denge bozulur ve birçok canlı zarar görür. İnsanlar da sağlıksız bir çevrede yaşamak zorunda kalır ve ekonomik sıkıntılar artabilir. Kaynakların yok olmasına, gelecek nesillerin sağlık, ekonomi, gıda gibi alanlarda sorun yaşamasına neden olabilir. Kaynakların verimli kullanılması, hem doğanın korunması hem de ülke ekonomisinin güçlenmesi için çok önemlidir. Dünya üzerindeki su, orman, enerji ve maden gibi doğal kaynaklar sınırsız değildir. Bu kaynakları bilinçsizce tüketirsek gelecek nesillerin çevre sorunlarıyla karşılaşacak olmasıdır. İsrafı önleyip kaynakları verimli kullandığımızda dışa bağımlılığımızın azalması ve ülkemizin ekonomik olarak kalkınmasıdır. Bu nedenle geri dönüşüme önem vermeli, suyu ve enerjiyi tasarruflu kullanmalıyız.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kaynakların İki Yüzü

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Öğrencinin Ek-1'deki sınıflandırma ürünü ve iki açık uçlu yanıtı birlikte değerlendirilir. Aşağıdaki analitik dereceli puanlama anahtarı öğrenme çıktısına ilişkin performansın niteliğini belirlemek için kullanılır. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı, 0 – Performans Gözlenmedi ise ilgili ölçütte değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
Farklı kaynaklardaki kullanım örneklerini inceleme	Görsel kartlar ve iki yazılı metindeki kaynak kullanım durumlarını doğru inceler; verimli ve verimsiz kullanımın doğa ve insanlarla ilişkisini ayırt eder.	Görsel ve yazılı kaynakların çoğundaki kullanım durumlarını doğru ayırt eder; bir bölümde eksiklik veya sınırlı ilişkilendirme bulunur.	Bazı kullanım durumlarını doğru fark eder; verimli–verimsiz ayrımı veya doğa–insan ilişkisini kurmada desteğe ihtiyaç duyar.	Farklı kaynaklardaki kullanım durumlarını incelemeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	
İncelediği bilgileri yazılı/görsel ürüne dönüştürme	Kartların tamamını uygun başlık altında sınıflandırarak görsel ürünü doğru ve düzenli biçimde oluşturur; yazılı yanıtlarında etkileri anlaşılır biçimde ürüne dönüştürür.	Kartların büyük bölümünü doğru sınıflandırır ve yazılı üründe temel etkileri ifade eder; sınırlı sayıda hata veya eksiklik vardır.	Kartların bir bölümünü doğru sınıflandırır ya da yazılı üründe etkilerden birini ifade eder; ürün kısmen tamamlanmıştır.	Yazılı veya görsel ürüne dönüştürmeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmaz.	
Kaynak kullanımının doğa ve insanlar üzerindeki etkisini gerekçeli ifade etme	Her iki soruda da doğa ve insanlar üzerindeki etkileri uygun örnek ve gerekçelerle açık, tutarlı ve öğrenme çıktısına uygun biçimde ifade eder.	Etkileri genel olarak doğru ifade eder; gerekçelerden biri sınırlı, tek yönlü veya kısmen eksik kalır.	Doğa ya da insanlar üzerindeki en az bir uygun etkiyi ifade eder; gerekçe kısa, genel veya parçalıdır.	Etkilere ilişkin değerlendirilebilir bir açıklama veya gerekçe sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 9
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir. "0 – Performans Gözlenmedi" genel düzeyi yalnız bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır; tek bir ölçütte 0 alınması genel performansın 0 olduğu anlamına gelmez.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Hayatımızdaki Ekonomi
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.5.3. Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme *a) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri çözümler.* *b) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri alanlarına göre sınıflandırır.* *c) Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri yorumlar.*

Etkinlik Adı: Ekonomik Faaliyetler

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır ve görevleri sırasıyla tamamlamaları için yeterli süre verilir.
3. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
4. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
5. Öğrencilerin açık uçlu açıklamalarından birini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
6. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Ekonomik faaliyetleri doğru çözümledin, faaliyet alanlarını tutarlı biçimde sınıflandırdın ve yaşadığın ile ilişkin yorumlarını gerekçelendirdin. Bir sonraki çalışmada iki faaliyetin birbirini nasıl etkilediğini de karşılaştırabilirsin.
Gelişmekte	Ekonomik faaliyetlerin önemli bir bölümünü doğru belirledin. Bazı sınıflandırma ve açıklamalarda eksiklik bulunuyor; örnekleri yeniden inceleyerek gerekçelerini netleştirmen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Bazı ekonomik faaliyetleri doğru tanıdın; ancak faaliyet alanlarını ayırma ve yaşadığın ile ilişkin yorum oluşturma konusunda desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Örneklerden yararlanarak sınıflandırmayı yeniden gözden geçirmen yararlı olabilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmanda ekonomik faaliyetleri belirlediğini ve sınıflandırdığını gösteren yeterli bir kanıt henüz oluşmamış. Ekonomik faaliyetleri faaliyet alanlarına göre ayırt etme ve yaşadığın yerle ilişkilendirme konusunda desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Çevrende gördüğün bir ekonomik faaliyeti belirleyerek hangi faaliyet alanına ait olduğunu yazmanla başlayabilirsin.

Yönlendirme

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermek için MEBİ platformunda yer alan "İlimizdeki Ekonomik Faaliyetler" konusunu destekleyen içeriklerden yararlanılabilir. Öğrencilerin özellikle ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılması ve yaşadığı ildeki faaliyetlerin yorumlanmasına ilişkin eksiklerini giderecek etkinliklere yönelmeleri sağlanabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencinin seçeceği bir ekonomik faaliyeti araştırması istenebilir.
- Ekonomik faaliyetlerle ilgili kes-yapıştır etkinliği yapılabilir.

Zenginleştirme

- Yaşadığı ilde yapılan ekonomik faaliyetleri araştırarak ilinde yapılan ekonomik faaliyetlerle ilgili poster/afiş hazırlamaları istenebilir.
- Ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisine yaptığı katkı ile ilgili haber hazırlaması istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Ekonomik Faaliyetler

1. Aşağıdaki tabloda ülkemizde yapılan ekonomik faaliyetlerden tarım, hayvancılık, şirket yöneticiliği, kamu yöneticiliği, turizm, reklam yayıncılığı, sağlık, enerji üretimi, inşaat ve grafik tasarım ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Bu bilgilerin karşısında bulunan boşluklara ilgili olduğu ekonomik faaliyeti örnekte olduğu gibi yazınız.

No	Bilgiler	Ekonomik Faaliyet
1.	Ahmet Amca, Erzurum'un geniş meralarında büyükbaş hayvan yetiştirir. Yetiştirdiği hayvanları ve bunlardan elde ettiği süt ürünlerini pazarda satarak ailesinin geçimini sağlar.	Hayvancılık
2.	Tur rehberi Mehmet Bey, her yaz Antalya'ya gelen binlerce ziyaretçiye tarihî ve doğal güzelliklerimizi gezdirir. Ülkemize gelen ziyaretçilerin otellerde konaklaması ve alışveriş yapmasıyla büyük kazanç sağlar.	
3.	Ziraat Mühendisi Zihni Bey, Rize'nin bol yağışlı yamaçlarında çay yetiştirir. Yetiştirilen çaylar toplanıp fabrikalara gönderilir.	
4.	Hale Hanım, bankanın genel müdürü olarak stratejik planlama yapar, yönetimi koordine eder ve şirketin günlük ve uzun vadeli faaliyetlerini yönlendirir.	
5.	Ahmet Bey, ülkedeki eğitim politikalarının yürütülmesinden sorumlu bir kamu yöneticisidir.	
6.	Hidroelektrik santralinde çalışan Mustafa Bey, santraldeki türbinlerin bakımını yaparak elektrik üretiminin sürmesini sağlar.	
7.	İnşaat Mühendisi Kemal Bey, farklı şehirlerde depreme dayanıklı apartmanlar ve sağlam binalar tasarlayıp inşa etmektedir.	
8.	Sena Hanım, şirketlerin ürünlerini televizyon ve genel ağ gibi alanlarda insanlara tanıtır; satışları artırmaya yönelik fikirler geliştirir.	
9.	Azra Hanım, bilgisayardaki çizim programlarıyla çocuklara yönelik eğitici oyunların ve dijital kitapların görsellerini tasarlar.	
10.	Doktor Asya, hastalarını muayene eder, hastalıkları teşhis eder ve tedavi sürecini planlar.	

2. Birinci görevde belirlediğiniz ekonomik faaliyetleri aşağıdaki tabloda uygun ekonomik faaliyet alanına yerleştiriniz. Her faaliyeti yalnızca bir alana yazınız.

Birincil Ekonomik Faaliyet	İkincil Ekonomik Faaliyet	Üçüncül Ekonomik Faaliyet	Dördüncül Ekonomik Faaliyet	Beşincil Ekonomik Faaliyet

3. Aşağıdaki soruları yaşadığınız ili dikkate alarak cevaplayınız.

1. Yaşadığınız ilde ekonomik faaliyetlerden hangileri yapılmaktadır?

.....

.....

2. Bu ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir şekilde devam etmesinin ilinizde yaşayanlar için önemini değerlendiriniz.

.....

.....

3. Yaşadığınız ildeki ekonomik faaliyetlerden birini seçiniz. Bu faaliyetin ilinize ekonomik ve sosyal açıdan sağladığı katkıları açıklayınız.

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Görev-1

Madde	Cevap	Madde	Cevap
1.	Hayvancılık	6.	Enerji Üretimi
2.	Turizm	7.	İnşaat
3.	Tarım	8.	Reklam Yayıncılığı
4.	Şirket Yöneticiliği	9.	Grafik Tasarım
5.	Kamu Yöneticiliği	10.	Sağlık

Görev-2

Ekonomik Faaliyet Alanı	Kabul Edilen Cevaplar
Birincil Ekonomik Faaliyet	Hayvancılık, Tarım
İkincil Ekonomik Faaliyet	İnşaat, Enerji Üretimi
Üçüncül Ekonomik Faaliyet	Turizm, Sağlık
Dördüncül Ekonomik Faaliyet	Grafik Tasarım, Reklam Yayıncılığı
Beşincil Ekonomik Faaliyet	Şirket Yöneticiliği, Kamu Yöneticiliği

Görev-3

1. Yaşadığınız ilde ekonomik faaliyetlerden hangileri yapılmaktadır?

Öğrencinin yaşadığı ile uygun olarak tarım, hayvancılık, sanayi, turizm, enerji üretimi, ticaret, ulaşım, sağlık, eğitim, bilişim vb. ekonomik faaliyetlerden doğru örnekler vermesi kabul edilir.

Örnek: Adana'da tarım, sanayi, turizm, enerji üretimi ve hizmet faaliyetleri yoğun olarak yapılmaktadır. Grafik tasarım ve bilişim son yıllarda önem kazanan ekonomik faaliyetler arasındadır.

2. Bu ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir şekilde devam etmesinin ilinizde yaşayanlar için önemini değerlendiriniz.

İstihdamın sürmesi, gelir ve refahın korunması, temel ihtiyaçların karşılanması, doğal kaynakların gelecek nesiller için korunması ve ekonomik faaliyetlerin uzun vadede devam edebilmesi gibi gerekçeler kabul edilir.

Örnek: Gelecek nesillere hem ekonomik olarak güçlü hem de yaşanabilir bir il bırakabilmek için, tüm bu faaliyetlerin doğanın dengesini gözeten sürdürülebilir yöntemlerle yapılması şarttır. Ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi, gelecek nesillerin bu faaliyetlere devam edebilmesi açısından önemlidir. Beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçların karşılanması, bu temel ihtiyaçların yanında insanların isteklerinin de karşılanması açısından ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği önem arz etmektedir. Daha iyi bir yaşam, mutlu ve verimli zaman geçirebilmek sürdürülebilir ekonomi ile mümkündür.

3. Yaşadığınız ildeki ekonomik faaliyetlerden birini seçiniz. Bu faaliyetin ilinize ekonomik ve sosyal açıdan sağladığı katkıları açıklayınız.

Seçilen faaliyetin istihdam, gelir, ticaret, yatırım, göç, eğitim, sosyal yaşam, altyapı veya yaşam standartları üzerindeki uygun ve gerekçeli katkıları kabul edilir. Cevap öğrencinin yaşadığı ile göre değerlendirilir.

Örnek: Ankara'da savunma sanayii gelişmiştir. Savunma sanayisinde üretilen yüksek teknolojili ürünlerin ve sistemlerin yurt dışına satılması, şehre önemli ölçüde ekonomik girdi sağlar. Ülkenin sermayesini güçlendirir. Fabrikalar, araştırma-geliştirme (Ar-Ge) merkezleri ve teknoparklar on binlerce mühendis, teknisyen ve işçi için istihdam yaratır. Bu durum şehirdeki işsizlik oranını düşürür ve ailelerin refah seviyesini yükseltir. Savunma sanayi teknolojisi alanındaki iş imkânları, hem gençleri nitelikli eğitim almaya teşvik eder hem de diğer illerden yüksek eğitimli profesyonellerin şehre gelmesini sağlar. Ankara'nın sosyal yaşamını, kültürel etkinliklerini ve genel yaşam standartlarını zenginleştirir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Ekonomik Faaliyetler

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Öğrenci çalışması, aşağıdaki ölçütlerin her biri için 3-Yetkin, 2-Gelişmekte, 1-Başlangıç ve 0-Performans Gözlenmedi düzeylerinden en uygun olanı seçilerek değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 düzeyi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Ekonomik faaliyetleri çözümleme	Verilen on örnekteki ekonomik faaliyeti doğru biçimde belirler.	Ekonomik faaliyetleri genel olarak doğru belirler; birkaç örnekte karışıklık yaşar.	Bazı örneklerde ekonomik faaliyeti doğru belirler; benzer faaliyetleri ayırt etmekte zorlanır.	Örneklerdeki ekonomik faaliyetleri belirlemeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	
2. Ekonomik faaliyetleri alanlarına göre sınıflandırma	On faaliyeti birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil alanlara doğru ve tutarlı biçimde yerleştirir.	Faaliyetleri genel olarak uygun alanlara yerleştirir; birkaç sınıflandırma hatası bulunur.	Temel düzeyde sınıflandırma yapar; bazı faaliyet alanlarını birbirine karıştırır.	Ekonomik faaliyetleri alanlarına göre sınıflandırmaya ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	
3. Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri belirleme	Yaşadığı ilde yürütülen ekonomik faaliyetlerden birden fazla uygun örnek verir ve il ile ilişkilendirir.	Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri belirtir; örneklerin bir kısmı sınırlı veya geneldir.	Yaşadığı ile ilişkin en az bir uygun ekonomik faaliyet belirtir; açıklaması sınırlıdır.	Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri belirlemeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	
4. Ekonomik faaliyetleri yorumlama	Sürdürülebilirlik ile ekonomik ve sosyal katkıları yaşadığı il bağlamında açık, tutarlı ve gerekçeli biçimde yorumlar.	Ekonomik ve sosyal katkıları genel olarak açıklar; gerekçelendirmede sınırlı eksiklikler bulunur.	Bir ekonomik veya sosyal katkıyı ifade eder; bağlantı ve gerekçesi yüzeyseldir.	Ekonomik faaliyetlerin iline etkisini yorumlamaya ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 12
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Görev bazlı ham puanlar öğrencinin hangi maddelerde zorlandığını görmek için kullanılabilir. Genel performans düzeyi, öğrenme çıktısına ilişkin nitel performansı gösteren bu Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı üzerinden belirlenir.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.6.1.Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme *a) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri hakkında mantıksal temellendirmeler yapar.* *b) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri üzerindeki tartışmalarda tutarsızlıkları tespit eder.* *c) Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerine yönelik görüşleri çürütür veya kabul eder.*

Etkinlik Adı: Ekonomik Faaliyetler

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır.
3. Görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir.
4. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.

5. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
6. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
7. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini farklı alanlarda tutarlı gerekçelerle açıklamışsın. Tartışmadaki çelişkili ifadeleri doğru belirlemen ve görüşleri kanıt, örnek veya nedenlerle değerlendirmen çalışmanın güçlü yönü. Bir sonraki çalışmada aynı görüşü farklı bir örnekle de sınaman çıkarımını daha da güçlendirebilir.
Gelişmekte	Teknolojik gelişmelerin etkilerini genel olarak doğru belirlemişsin. Bazı gerekçelerin veya tutarsızlık açıklamaların daha açık kurulabilir. Etki ile gerekçe arasındaki bağlantıyı yeniden kontrol etmen ve seçtiğin bir görüşü somut bir örnekle desteklemen çalışmanı geliştirebilir.
Başlangıç	Çalışmanda teknoloji ile toplum hayatı arasındaki bazı doğru bağlantılar görülüyor; ancak gerekçelendirme ve tutarsızlığı açıklama bölümleri sınırlı kalmış. Bir örnekte "etki nedir, bunu hangi bilgi destekliyor?" sorularından yararlanman sonraki yanıtını daha açık hâle getirebilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmanda teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini belirlediğini ve görüşlerini gerekçelendirdiğini gösteren yeterli bir kanıt henüz oluşmamış. Teknolojik gelişmeler ile toplum hayatı arasındaki ilişkiyi açıklama ve görüşlerini kanıt veya örneklerle destekleme konusunda desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Bir teknolojik gelişme seçerek bunun toplum hayatındaki bir etkisini ve bu etkiyi gösteren bir örneği yazmanla başlayabilirsin.

Yönlendirme

Konuyla ilgili öğrenme eksiklerini gidermek amacıyla teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini ele alan örnekler yeniden incelenebilir. Gerekli görülmesi hâlinde örnek bir metin veya görsel üzerinden birlikte çalışma yapılabilir; EBA platformunda yer alan "Teknoloji ve Toplum" başlıklı içerikten (https://ders.eba.gov.tr/ders//redirectContent.jsp?resourceId=8bfa017be0ad73dafb76cf3c0940a4e0&resourceType=1&resourceLocation=2) yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- "Değişim-Etki" eşleştirme kartları verilerek görsel odaklı bir çalışma yaptırılabilir.
- İpucu içeren çalışma kâğıdı ile öğrencilerin doğru çıkarımlar yapmaları desteklenebilir.

Zenginleştirme

- Gelecekteki bir teknolojik buluşun (örnek: ışınlanma) toplumsal kültür ve ekonomi üzerindeki olası etkilerini senaryolaştıran kısa bir yaratıcı yazma çalışması yapmaları istenebilir.
- Geçmişteki bir teknolojik gelişmenin hiç gerçekleşmediği varsayımıyla, toplumun farklı alanlarında yaşanabilecek değişimleri anlatan alternatif bir tarih senaryosu yazmaları istenebilir.
- Bir teknolojik buluşun toplumda oluşturabileceği değişimleri farklı bireylerin bakış açılarıyla ele alan kısa bir hikâye yazmaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

Hayatımızı Nasıl Etkiledi?

Bu etkinlikte teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkisini inceleyecek, bu etkilerle ilgili gerekçeler oluşturacak, bir tartışmadaki tutarsızlıkları belirleyecek ve verilen görüşleri gerekçelerinize dayanarak kabul edecek veya çürüteceksiniz...

Aşağıda kültür, ticaret, eğitim, sağlık, iletişim ve ulaşım alanlarında gerçekleşmiş teknolojik değişimlerle ilgili görseller verilmiştir. Yaşanan bu değişimlerin toplum hayatına etkilerini yazarak gerekçelendiriniz.

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

.....

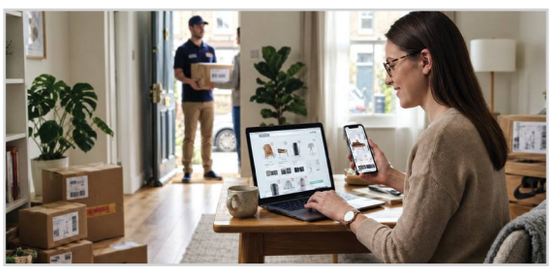

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

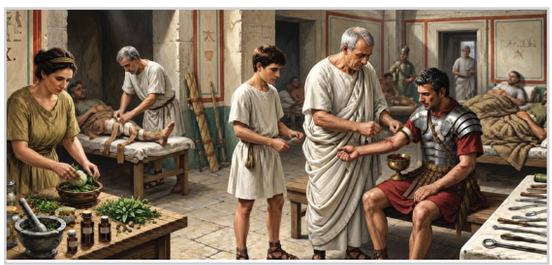

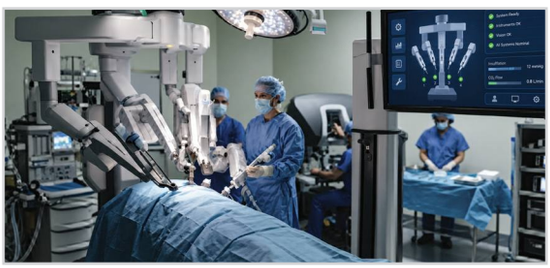

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

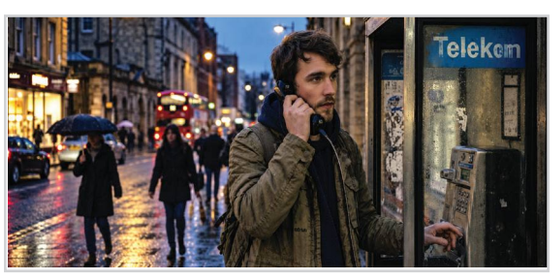

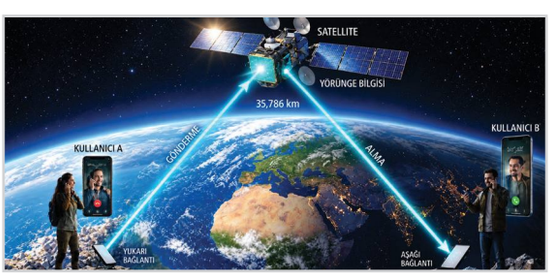

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

Toplum Hayatına Etkisi

.....

.....

Gerekçesi

.....

.....

b) Aşağıdaki metinde Aslı ve Mert teknolojinin toplum üzerindeki etkisini tartışmaktadır. Metni dikkatlice okuyunuz. Metindeki tutarsız ifadeleri bularak neden tutarsız olduklarını tabloya yazınız.

Teknoloji Bizi Nasıl Etkiliyor

Aslı: Arkadaşlar, bugün derste işlediğimiz "Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri" konusu üzerine biraz konuşalım mı?

Mert: Bence teknoloji harika bir şey. Herkesin elinde bir tablet veya akıllı telefon olması toplumdaki iletişimi inanılmaz güçlendiriyor. Ama biliyor musun, bence teknolojik aletler insanları tamamen yalnızlaştırıyor ve sosyal becerilerimizi yok ediyor.

Aslı: Peki ya sağlık konusu? Kitapta teknolojik ürünlerin uzun süreli kullanımının duruş bozukluklarına, göz yanmalarına ve boyun ağrılarına yol açabileceği yazıyordu.

Mert: O konuda çok eminim! Teknoloji kesinlikle sağlığımızı koruyor. Mesela akıllı saatler adımlarımızı sayıyor, e-Nabız uygulamasıyla tüm sağlık geçmişimizi görebiliyoruz. Yani teknoloji sayesinde hem çok sağlıklı oluyoruz hem de sağlığımız tamamen bozuluyor.

Aslı: İstersen eğitim konusuna dönelim. Teknolojik araçlar, mesela etkileşimli tahtalar dersleri daha verimli hâle getiriyor, değil mi?

Mert: Kesinlikle! Etkileşimli tahta ve tabletler sayesinde eğitim kalitesi çok arttı. Öğrenciler artık her şeyi görsel olarak öğreniyor. Bu tabletler yüzünden çocukların dil gelişimi yavaşlıyor ve öğrenme kabiliyetleri köreliyor.

	Tespit Ettiğim Tutarsızlıklar	Tutarsızlık Nedeni
1.		
2.		
3.		

c) Aşağıdaki ifadeleri inceleyiniz. Her görüşü "Kabul ediyorum" veya "Çürütüyorum" seçeneklerinden biriyle değerlendiriniz. Kararınızı bir kanıt, örnek veya neden kullanarak açıklayınız.

1. EBA sayesinde 7 gün 24 saat ders içeriklerine ulaşabiliyoruz.		
Kabul Ediyorum:	Çürütüyorum:	Gerekçem:

2. Teknolojik aletler insanları tamamen yalnızlaştırıyor ve sosyal becerilerimizi yok ediyor.		
Kabul Ediyorum:	Çürütüyorum:	Gerekçem:

3. Teknoloji kesinlikle sağlığımızı koruyor.		
Kabul Ediyorum:	Çürütüyorum:	Gerekçem:

4. Teknolojik araçlar, mesela etkileşimli tahtalar dersleri daha verimli hâle getiriyor.		
Kabul Ediyorum:	Çürütüyorum:	Gerekçem:

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıda görev bazlı açıklamalar ve örnekler verilmiştir. Genel performans düzeyi Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı ile belirlenir.

a) Öğrencilerin görsellerde yer alan teknolojik değişimleri ilgili alanlarla **ilişkilendirerek toplum hayatına etkilerini doğru belirlemeleri ve bu etkileri gerekçelendirmeleri** beklenmektedir. Aşağıda örnek cevaplar sunulmuştur. Öğrencilerin farklı ancak konuya uygun örnekler vermeleri durumunda cevapları, **teknolojik değişim ile toplumsal etki arasında anlamlı bir neden-sonuç ilişkisi kurup kurmadıkları** dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Toplum Hayatına Etkisi (Olumlu Etkisi)

1. Bilgiye, kitaba ve kültürel kaynaklara ulaşmak çok daha hızlı, ucuz ve kolay hâle gelmiştir. Okuryazarlık oranı artmıştır.
2. El emeğine dayalı geleneksel sanatların (hattatlık vb.) canlılığı azalmıştır.

Gerekçesi

1. Geçmişte bir kitabın elle yazılarak çoğaltılması aylar sürerken, modern matbaada saatler içinde binlerce kitap basılabilmektedir. Bu durum bilginin geniş kitlelere yayılmasını sağlamıştır.
2. Seri üretim süreçleri, geleneksel zanaatların yerini makinelerin almasına neden olmuş ve bu kültürel miras alanları zamanla mesleki önemini kaybetmiştir.

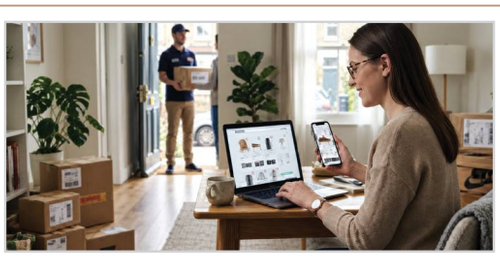

Toplum Hayatına Etkisi (Olumlu Etkisi)

1. İnsanlar evlerinden çıkmadan, zaman ve mekân sınırı olmaksızın dünyanın her yerindeki ürünleri inceleyip hızlıca satın alabilmektedir.
2. Mahalle esnafı kültürü, pazarlık geleneği ve yüz yüze iletişim zayıflamıştır. Ayrıca insanları hızlı ve kontrolsüz tüketime (israfa) teşvik etmektedir.

Gerekçesi

1. Dijital alışveriş platformları ve kargo ağları sayesinde fiziksel olarak mağazaya gitme zorunluluğu ortadan kalkmış, alışveriş süreci dakikalar içine sığmıştır.
2. Ekran üzerinden tek tıkla satın alma kolaylığı, bireyleri fiziksel dünyadan soyutlamakta ve esnafla kurulan toplumsal bağları köreltmektedir.

Toplum Hayatına Etkisi (Olumlu Etkisi)

1. Dersler görsel, işitsel ve etkileşimli içeriklerle (EBA, videolar, simülasyonlar) zenginleşmiş; öğrenme daha kalıcı ve ilgi çekici hâle gelmiştir.
2. Öğrencilerde ders esnasında dijital dikkat dağınıklığı oluşabilmekte, ekran başında uzun süre kalmaya bağlı duruş bozuklukları veya göz rahatsızlıkları tetiklenebilmektedir.

Gerekçesi

1. Sadece yazı ve anlatıma dayalı soyut konular, dijital ekranlar ve akıllı tahta teknolojileri sayesinde somutlaştırılarak öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmaktadır.
2. Teknolojinin kontrolsüz ve hareketsiz kullanımı, çocukların sınıf içi odaklanma sürelerini olumsuz etkilemekte ve fiziksel gelişimlerine zarar vermektedir.

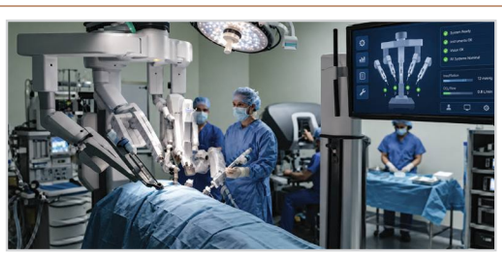

Toplum Hayatına Etkisi (Olumlu Etkisi)

1. Hastalıkların teşhis ve tedavi süreçleri hızlanmış, ameliyatlardaki hata payları en aza inmiş ve insan ömrü uzamıştır.
2. Sağlık teknolojilerinin yüksek maliyetli olması, bu hizmetlere erişimde toplumda eşitsizlik yaratabilmektedir. Ayrıca sistemsel dijital arızalar operasyon riskini artırır.

Gerekçesi

1. Gelişmiş tıbbi cihazlar ve robotik cerrahi teknolojileri, insan elinin ulaşamayacağı hassas noktalarda milimetrik operasyonlar yapılmasını sağlayarak enfeksiyon ve ölüm riskini azaltmaktadır.
2. Bu ileri düzey cihazlar çok pahalı olduğundan her hastanede bulunmamakta, bu da modern tedaviye erişimde coğrafi veya ekonomik dengesizliklere yol açabilmektedir.

Toplum Hayatına Etkisi (Olumlu Etkisi)

1. Mesafeler önemsizleşmiş; dünyanın öbür ucundaki insanlarla saniyeler içinde görüntülü, sesli veya yazılı kesintisiz iletişim kurulabilir hâle gelinmiştir.
2. Yüz yüze iletişim oranları düşmüş, ekran bağımlılığı nedeniyle aile içi ve sosyal ilişkilerde sanal bir yalnızlaşma (asosyallik) baş göstermiştir.

Gerekçesi

1. Gelişmiş uydu ağları ve cep telefonları, iletişimi belirli bir mekâna (kulübeye veya eve) bağlı kalmaktan kurtararak taşınabilir ve anlık hâle getirmiştir.
2. Bireyler aynı ortamdayken bile birbirleriyle sohbet etmek yerine sürekli olarak ellerindeki telefonlara yönelmekte, bu da derin toplumsal ve ailevi bağları zayıflatmaktadır.

Toplum Hayatına Etkisi

1. Yolculuk süreleri muazzam derecede kısalmış; ticaret, turizm ve insan hareketliliği küresel ölçekte hız kazanmıştır.
2. Fosil yakıt tüketen araçların yaygınlaşması çevre kirliliğine, küresel ısınmaya yol açmakta ve yoğun trafik toplumsal stresi artırmaktadır.

Gerekçesi

1. Kas gücüne dayalı eski araçların yerini alan motor ve ray teknolojileri, saatte yüzlerce kilometre hıza ulaşarak geçmişte haftalar süren yolları birkaç saate indirmiştir.
2. Motorlu araç sayısının hızla artması atmosfere salınan karbon miktarını artırmakta, bu da toplum sağlığını ve doğayı doğrudan tehdit etmektedir.

	Tespit Ettiğim Tutarsızlıklar
1.	Ama biliyor musun, bence teknolojik aletler insanları tamamen yalnızlaştırıyor ve sosyal becerilerimizi yok ediyor.
2.	Yani teknoloji sayesinde hem çok sağlıklı oluyoruz hem de sağlığımız tamamen bozuluyor.
3.	Bu tabletler yüzünden çocukların dil gelişimi yavaşlıyor ve öğrenme kabiliyetleri köreliyor.

c) Öğrenci her bir bilgide kabul ediyorum ya da çürütüyorum cevabını işaretlemişse doğru ve mantıklı bir gerekçelendirme yapmışsa cevabı doğru kabul edilmelidir. Cevaplar örnektir.

1. EBA sayesinde 7 gün 24 saat ders içeriklerine ulaşabiliyoruz.

Kabul Ediyorum: Çürütüyorum:

Gerekçem: Zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran bu kesintisiz erişim, öğrencinin kendi hızında ve ihtiyaç duyduğu her an doğru bilgiye ulaşmasını sağlayarak eğitimde fırsat eşitliğini güçlendirir.

2. Teknolojik aletler insanları tamamen yalnızlaştırıyor ve sosyal becerilerimizi yok ediyor.

Kabul Ediyorum: Çürütüyorum:

Gerekçem: Teknoloji fiziksel mesafeleri ortadan kaldırıp bizi dünyaya bağladığı için aslında yalnızlaştırmak yerine, yeni ve farklı yollarla sosyalleşmemize imkan tanır.

3. Teknoloji kesinlikle sağlığımızı koruyor.

Kabul Ediyorum: Çürütüyorum:

Gerekçem: Teknoloji bizi hareketsizliğe alıştırıp ekran bağımlılığı gibi sorunlara yol açtığı için fiziksel ve zihinsel sağlığımızı olumsuz etkiliyor.

4. Teknolojik araçlar, mesela akıllı tahtalar dersleri daha verimli hâle getiriyor.

Kabul Ediyorum: Çürütüyorum:

Gerekçem: Akıllı tahtalar dersleri görsel ve etkileşimli içeriklerle zenginleştirdiği için öğrenmeyi daha eğlenceli, hızlı ve kalıcı hale getirir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Teknoloji Hayatımızı Nasıl Etkiledi?

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Çalışma kâğıdındaki a, b ve c bölümlerinden elde edilen kanıtlar birlikte değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0-Performans Gözlenmedi ise ilgili ölçütte değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri hakkında gerekçeler sunma	Kültür, ticaret, eğitim, sağlık, iletişim ve ulaşım örneklerinin çoğunda toplumsal etkiyi doğru belirler; etkiyi açık, ilgili ve tutarlı gerekçelerle destekler.	Alanların çoğunda etkiyi doğru belirler; gerekçelerin bir bölümünde bağlantı açık olmakla birlikte bazı açıklamalar eksik veya geneldir.	Bazı alanlarda doğru etki belirler; gerekçe sınırlı, yüzeysel veya etkiyle kısmen ilişkilidir.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir etki-gerekçe kanıtı sunmaz.	
Tartışmadaki tutarsızlıkları tespit etme ve açıklama	Metindeki tutarsız ifadeleri doğru belirler ve neden tutarsız olduklarını karşıt/çelişen ifadeler arasındaki ilişkiyi göstererek açıklar.	Tutarsızlıkların çoğunu doğru belirler; açıklamalarda küçük eksiklikler veya genellemeler bulunur.	En az bir tutarsızlığı fark eder; ancak nedenini açıklama sınırlı veya kısmen doğrudur.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir tutarsızlık tespiti sunmaz.	
Teknolojik gelişmelere ilişkin görüşleri kabul etme veya çürütme	Verilen görüşler hakkında kabul/çürütme kararını tutarlı biçimde verir ve kararını uygun kanıt, örnek veya nedenlerle gerekçelendirir.	Kararların çoğu tutarlıdır; gerekçelerin bazıları yeterli olmakla birlikte bir bölümünde kanıt veya açıklama eksiktir.	Bazı görüşlerde kabul/çürütme kararı verir; gerekçe kısa, genel veya kararla kısmen uyumludur.	İlgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kabul/çürütme ve gerekçe kanıtı sunmaz.	

Toplam Puan	..... / 9
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	Aralıkları: 8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Genel düzey, üç ölçütün toplam puanına göre belirlenir. Geri bildirimde toplam puandan önce ölçüt profili dikkate alınır; öğrencinin güçlü yönü, geliştirmesi gereken nokta ve uygulanabilir bir sonraki adım açıkça belirtilir.

ÇÖZÜM

VİDEO

SOSYAL BİLGİLER / 5. SINIF

10. ETKİNLİK

Öğrenme Alanı / Tema	Teknoloji ve Sosyal Bilimler
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.5.6.2. Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme *a) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin kanıtlara dayalı çıkarımda bulunur.* *b) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin kendi çıkarımlarına dayalı ürün oluşturur.* *c) Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin oluşturulan ürünleri paylaşır.*

Etkinlik Adı: Teknolojiyi Bilinçli Kullanıyorum

Süre: 40 dk.

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Boya Kalemleri, Yapıştırıcı, Makas, A4 Kağıdı

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) dağıtılır.
2. Etkinlik için boya kalemleri, yapıştırıcı, makas ve A4 kâğıtlarının hazır bulundurulması sağlanır.
3. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki görevleri sırasıyla tamamlamaları için süre verilir.
4. Hazırlanan gazete haberleri sınıf panosuna asılarak paylaşılır.
5. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.

6. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
7. Öğrencilerin haber metnindeki bir açıklamasını veya çıkarımını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
8. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Gazete haberinde bilinçli teknoloji kullanımının önemini kanıtlarla ilişkilendirmen, çıkarımını açık biçimde yansıtman ve mesajını anlaşılır biçimde sunman çalışmanın güçlü yönleri. Bir sonraki çalışmada farklı bir kanıt türü kullanman değerlendirmeyi daha da zenginleştirebilir.
Gelişmekte	Gazete haberinin konusu ve bilinçli kullanım mesajı anlaşılır. Kanıt ile çıkarım arasındaki bağlantıyı daha açık kurman ve çözüm önerini somutlaştırman çalışmayı güçlendirebilir.
Başlangıç	Çalışmanda konuya ilişkin bazı uygun fikirler bulunuyor. Haber metnindeki kanıtlardan birini seçerek bu kanıtın ne gösterdiğini kendi cümlenle açıklamayı denemen, çıkarımını daha anlaşılır hâle getirebilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmanda bilinçli teknoloji kullanımına ilişkin bir mesaj oluşturduğunu ve bunu gazete haberindeki kanıtlarla desteklediğini gösteren yeterli bir kanıt henüz oluşmamış. Haber metnindeki bilgileri kullanarak çıkarım yapma ve görüşünü kanıtlarla destekleme konusunda desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Gazete haberindeki bir bilgiyi seçerek bu bilginin bilinçli teknoloji kullanımı açısından ne gösterdiğini bir cümleyle açıklamanla başlayabilirsin.

Yönlendirme

"Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı başlıklı video EBA'dan izletilebilir.

https://ders.eba.gov.tr/ders//redirectContent.jsp?resourceId=ff6fe8e838c7b1ab791c-403b27e7bfe5&resourceType=1&resourceLocation=2

Farklılaştırma

Destekleme

- Bilinçsiz teknoloji kullanımını anlatan kısa bir senaryo verilebilir. Öğrenciden senaryodaki yanlış davranışları belirleyip her biri için bir çözüm önerisi geliştirmesi istenebilir.
- Teknolojik ürünlerin kullanımına ilişkin örnekler verilebilir. Öğrenci bunları fayda / zarar şeklinde sınıflandırabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımına ilişkin gelecekte yaşanabilecek bir durumu senaryolaştırarak bu soruna yönelik özgün bir çözüm ürünü geliştirmeleri istenebilir.
- Öğrencilerden teknolojik ürünlerin bilinçsiz kullanımının birey ve toplum üzerindeki etkilerini inceleyerek neden-sonuç ilişkilerini gösteren bir infografik veya dijital hikâye oluşturmaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Numarası: ..... Tarih: .....

a) Aşağıdaki gazete haberini okuyunuz. Haberde, teknolojik ürünlerin bilinçli kullanılmasının neden önemli olduğunu gösteren kanıtları belirleyiniz. Belirlediğiniz her kanıttan hangi sonuca ulaştığınızı, tabloda verilen örneğe uygun biçimde yazınız.

Akıllı Telefon Kullanımı Ders Başarısını Etkiliyor mu?

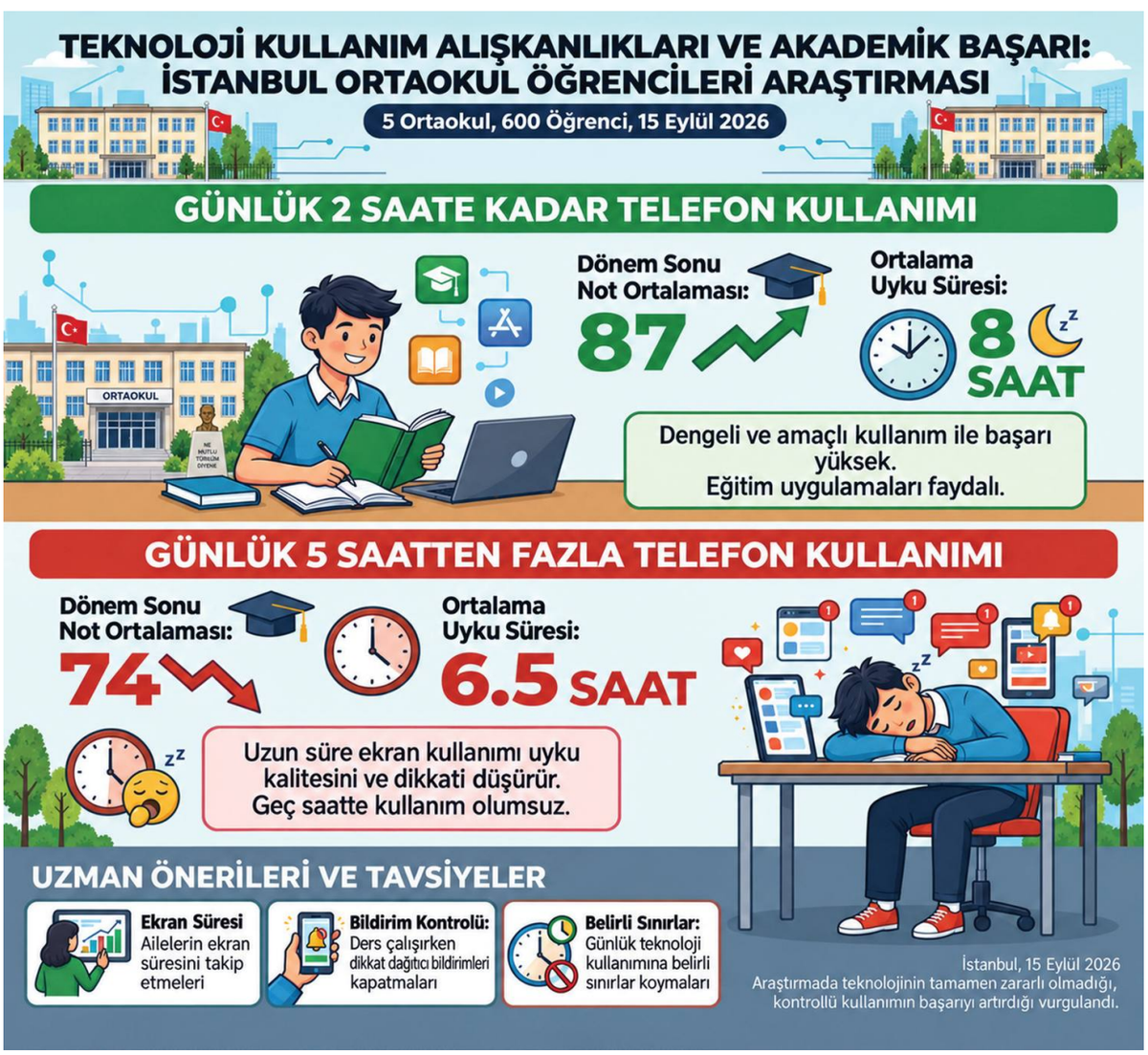

İstanbul'da beş farklı ortaokulda gerçekleştirilen bir araştırmada, 600 öğrencinin teknolojik ürün kullanım alışkanlıkları incelendi. Araştırmaya göre, günlük 2 saate kadar telefon kullanan öğrencilerin dönem sonu not ortalaması 87 olurken, 5 saatten fazla telefon kullanan öğrencilerin ortalaması 74 olarak belirlendi.

Kaynak: Komisyon

Araştırmada ayrıca öğrencilerin uyku süreleri de değerlendirildi. Günde 5 saatten fazla telefon kullanan öğrencilerin ortalama 6,5 saat, diğer öğrencilerin ise 8 saat uyuduğu tespit edildi. Uzmanlar, özellikle yatmadan önce uzun süre ekran kullanımının uyku kalitesini düşürdüğünü ve dikkat süresini olumsuz etkileyebileceğini ifade etti.

Bununla birlikte araştırmada teknolojinin tamamen zararlı olmadığı da vurgulandı. Eğitim uygulamaları kullanan ve ekran süresini kontrol altında tutan öğrencilerin ders başarısının daha yüksek olduğu görüldü. Uzmanlar, teknolojik ürünlerin amaçlı, bilinçli ve dengeli kullanılması gerektiğini belirtti.

Araştırmayı yürüten ekip, ailelerin ekran süresini takip etmeleri, çocukların ders çalışırken dikkat dağıtıcı bildirimleri kapatmaları ve günlük teknoloji kullanımına belirli sınırlar koymalarını önerdi.

Kanıt	Çıkarım
"Günlük 2 saate kadar telefon kullanan öğrencilerin dönem sonu not ortalaması 87 iken, 5 saatten fazla telefon kullanan öğrencilerin not ortalaması 74 olarak belirlenmiştir."	Teknolojik ürünlerin uzun süre kullanılması ders başarısını olumsuz etkileyebilir.
1.	
2.	
3.	

b) Sevgili Öğrenciler,

Çalışmanızı hazırlarken aşağıdaki adımları sırasıyla uygulayınız:

- Ek-1'de verilen gazete haberini okuyarak haberin nasıl oluşturulduğunu gözlemleyiniz.
- Teknolojik ürünlerin hayatımızdaki yeri ve bilinçli kullanımıyla ilgili çevrenizde gözlemlediğiniz bir sorun veya olumlu bir gelişme seçiniz.
- Haberinizde **"Ne oldu? Nerede oldu? Ne zaman oldu? Neden oldu? Nasıl oldu? Kim yaptı veya kimleri etkiledi?"** sorularına cevap veriniz.
- Kısa, anlaşılır ve bilgilendirici bir metin yazınız. **Okuyucuyu bilinçlendirecek kanıt bilgilere ve konuya uygun bir çözüm veya geliştirme önerisine mutlaka yer veriniz."**
- Konunuzu yansıtan, dikkat çekici ve merak uyandırıcı bir başlık oluşturunuz. Başlığın tamamını **BÜYÜK HARFLERLE** yazınız.
- Haberinizin sonunda, haberden ulaştığınız sonucu veya okuyucuya vermek istediğiniz mesajı belirten **bir çıkarım cümlesi** yazınız.
- Haber içeriğini destekleyen uygun bir görsel ekleyiniz veya kendiniz bir resim çiziniz.
- Haberinizde tarafsız, bilgilendirici ve uyarıcı bir dil kullanıp kullanmadığınızı; yazım ve noktalama kurallarını kontrol ediniz.
- Oluşturduğunuz haber metinlerini sınıf panosuna asınız.

Haber Başlığı

Haber içeriği

Görsel

Çıkarımım

EK-2 CEVAP ANAHTARI / KABUL ÖLÇÜTLERİ

Öğrencinin haber metnindeki kanıtla doğrudan ilişkili, anlamlı ve içerikle tutarlı farklı çıkarımları da doğru kabul edilir. Gazete haberi ve sunum görevlerinde tek bir örnek yanıt aranmaz; öğrencinin ürünü görevin amacı ve Ek-3 ölçütleriyle uyumluysa kabul edilir.

a) Kanıtlar ve Çıkarımlar: Öğrencilerin haber metninden teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin **kanıtları belirlemeleri** ve bu kanıtlardan **anlamlı çıkarımlar yapmaları** beklenmektedir. Aşağıdaki cevaplar örnek niteliğindedir.

Not: Öğrencilerin haber metninden doğru bir kanıt belirlemeleri ve bu kanıta uygun, anlamlı bir çıkarım yapmaları durumunda farklı ifadeler de doğru kabul edilmelidir.

Kanıt	Çıkarım
"Günlük 2 saate kadar telefon kullanan öğrencilerin dönem sonu not ortalaması 87 iken, 5 saatten fazla telefon kullanan öğrencilerin not ortalaması 74 olarak belirlenmiştir."	Teknolojik ürünlerin uzun süre kullanılması ders başarısını olumsuz etkileyebilir.
Günde 5 saatten fazla telefon kullanan öğrencilerin ortalama 6,5 saat, diğer öğrencilerin ise 8 saat uyuduğu tespit edilmiştir.	Uzun süreli telefon kullanımı uyku süresinin azalmasına neden olabilir.
Yatmadan önce uzun süre ekran kullanımının uyku kalitesini düşürdüğü ve dikkat süresini olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir.	Teknolojik ürünlerin özellikle uyku öncesinde bilinçsiz kullanılması uyku kalitesini ve dikkat düzeyini olumsuz etkileyebilir.
Eğitim uygulamalarını kullanan ve ekran süresini kontrol altında tutan öğrencilerin ders başarısının daha yüksek olduğu görülmüştür.	Teknolojik ürünlerin amaçlı, bilinçli ve dengeli kullanılması eğitim başarısına olumlu katkı sağlayabilir.

ÖĞRENCİLERİN DİJİTAL BİLGİLERİ SORGULAMA BECERİSİ GELİŞİYOR

b) Gazete Haberi Oluşturma: Öğrencilerden teknolojik ürünlerin bilinçli ve güvenli kullanımı ile ilgili özgün bir gazete haberi oluşturmaları beklenmektedir.

Örnek cevap:

Bir ortaokulda öğrencilerin genel ağ ortamında karşılaştıkları bilgileri daha bilinçli değerlendirebilmeleri amacıyla "Dijital Bilgi Dedektifleri" etkinliği düzenlendi. Etkinlikte öğrencilere genel ağ ortamında karşılaştıkları haber ve bilgilerin kaynağını kontrol etme, farklı kaynaklardan araştırma yapma ve doğruluğundan emin olmadıkları bilgileri paylaşmama görevleri verildi.

Öğrenciler, etkinlik kapsamında aynı konu hakkında farklı genel ağ sitelerinde yer alan bilgileri karşılaştırdı. Çalışma sonunda bazı bilgilerin farklı kaynaklarda farklı şekillerde sunulabildiğini fark eden öğrenciler, dijital ortamlarda karşılaşılan her bilginin doğru kabul edilmemesi gerektiğini öğrendi. Etkinliği düzenleyen öğretmenler, **dijital okuryazar bireylerin yalnızca teknoloji araçlarını kullanabilen değil, aynı zamanda dijital ortamdaki bilgileri sorgulayabilen, değerlendirebilen ve sorumlu bir şekilde paylaşabilen kişiler olduğunu belirtti.**

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Teknolojiyi Bilinçli Kullanıyorum

Öğrencinin Adı Soyadı: ..... Sınıf: ..... Tarih: .....

Kullanım: Ek-1'de ortaya koyduğu performans her ölçüt için ayrı ayrı değerlendirilir. 3, 2 ve 1 puan düzeyleri gözlenebilir performansın niteliğini; 0 puan ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir performans kanıtının bulunmadığını gösterir. Birinci ölçüt, çalışma kâğıdındaki üç kanıt–çıkarım satırının her birine ayrı uygulanır.

Değerlendirme Ölçütü	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi	Puan
1. Kanıt belirleme ve kanıttan çıkarım yapma (Her kanıt–çıkarım satırı ayrı puanlanır; en fazla 9 puan)	Haberde teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemini gösteren uygun bir kanıt belirler; bu kanıttan ulaştığı sonucu kendi ifadesiyle doğru, açık ve doğrudan ilişkili biçimde yazar.	Haberde uygun bir kanıt belirler ve kanıtla ilişkili bir çıkarım yapar; ancak kanıtın ne gösterdiğini açıklarken neden–sonuç bağlantısının bir yönü genel kalır.	Haberde konuya ilişkin bir bilgiyi kanıt olarak seçer; bu bilginin ne gösterdiğine ilişkin sınırlı fakat anlamlı bir çıkarım belirtir.	Haberdeki bilgilerden değerlendirilebilir bir kanıt seçmez veya seçtiği bilgiyle ilişkili bir çıkarım sunmaz.	
2. Haberin içeriğinin konuya uyumu, kanıt kullanımı ve çözüm önerisi	Haber, teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımına odaklanır; konuyla doğrudan ilişkili en az bir kanıt kullanır ve bu kanıtla ilişkili uygulanabilir bir çözüm önerisi sunar.	Haber konuya uygundur; en az bir kanıt ve çözüm önerisi içerir. Kanıtın sorunla veya çözüm önerisiyle bağlantısını açıklarken bir ilişkiyi açık bırakır.	Haber konuya ilişkin temel bir içerik sunar; kanıt veya çözüm önerisinden yalnız birini anlamlı biçimde kullanır ya da ikisini sınırlı biçimde belirtir.	Haber konusu bilinçli teknoloji kullanımıyla ilişkilendirilemez; değerlendirilebilir bir kanıt ve çözüm önerisi sunulmaz.	
3. Gazete haberinde çıkarım oluşturma	Kullandığı kanıttan teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin doğru, açık ve kanıtla doğrudan ilişkili bir sonuç çıkarır.	Kullandığı kanıtla ilişkili doğru bir sonuç çıkarır; ancak sonucun bilinçli kullanım açısından ne anlama geldiğini genel bir ifadeyle açıklar.	Kanıttan hareketle konuya uygun temel bir sonuç belirtir; kanıt ile sonuç arasındaki bağlantıyı sınırlı biçimde kurar.	Kanıta dayalı değerlendirilebilir bir çıkarım sunmaz.	
4. Bilinçli kullanım mesajı oluşturma	Teknolojik ürünlerin amaçlı, güvenli ve dengeli kullanımının önemini açıklar ve mesajını uygun bir davranış ya da sonuçla somutlaştırır.	Bilinçli kullanımın önemini açıklar ve konuya uygun bir davranış ya da sonuç belirtir; mesajın gerekçesi sınırlı kalır.	Bilinçli teknoloji kullanımına ilişkin anlaşılır bir temel mesaj verir; neden önemli olduğunu sınırlı biçimde açıklar.	Bilinçli teknoloji kullanımının önemine ilişkin değerlendirilebilir bir mesaj sunmaz.	
5. Haberin düzeni	Başlık, metin ve görsel aynı konuya hizmet eder; haberin temel olayı 5N1K ögeleriyle anlaşılır ve bütünlüklü biçimde aktarılır.	Başlık ve metin uyumludur; temel olay anlaşılırdır. 5N1K ögelerinden biri ya da görsel desteği eksiktir.	Başlık ve metin konuya yöneliktir; temel olay anlaşılır ancak haber bütünlüğü sınırlıdır.	Başlık ve metin görevin amacına uygun değerlendirilebilir bir haber oluşturmaz.	
6. Haberi sunma	Haberin temel mesajını ve gerekçesini anlaşılır, düzenli ve akıcı biçimde sunar.	Haberin temel mesajını ve gerekçesini anlaşılır biçimde sunar; sunumda kısa kopukluklar vardır.	Haberin temel mesajını belirtir; gerekçesini sınırlı biçimde paylaşır.	Değerlendirilebilir bir sunum gerçekleştirmez.	

Toplam Puan	..... / 24
Genel Düzey	☐ Yetkin ☐ Gelişmekte ☐ Başlangıç ☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	18–24 Yetkin | 8–17 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi
Kullanım Notu	Genel düzey toplam puanla birlikte ölçüt profilinden hareketle yorumlanır. Öğrencinin özellikle düşük puan aldığı ölçüt, verilecek göreve özgü geri bildirimin ve sonraki destekleme/zenginleştirme kararının odağını oluşturur.

ÇÖZÜM

VİDEO

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ölçme ve Değerlendirme Kılavuz Kitapları (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net